

TOUKOKUU 2017

KIRKON AKATEEMISET AKIRY

CRUX

2

TEEMA
REFORMAATIO

MITEN REFORMAATIO VAIKUTTI SUOMALaiseen LITURGISEEN MUSIIKKIIN?

- Kirkollinen työmarkkinakenttä muutoksissa
- Työn, perheen ja muun elämän yhteensovittaminen

VERKOSSA
Akitaattori akilaisten keskustelufoorumi

Käy sadekuuro, auringonpaiste
kuin uutta luoden pinnalle maan.
Jäljissä Herran kasteinen nurmi
kauneinta kukkaa saa versomaan.

VK 967

Kevättä ilmassa

EIJA NIVALA
AKIN JA PAPPISLIITON
PUHEENJOHTAJA
EIJA.NIVALA@EVL.FI

Kevään kirkolliskokousviikon jälkeen moni tuntui kyselevän, mitä Turussa lopulta päätettiin. Odotuksiin nähden saavutukset saattavat tuntua vähäisiltä ja eteenpäin vievät askeleet kovin lyhyiltä. Erityistä latausta oli tällä kertaa tulevaisuusvaliokunnan tulevaisuuskomitean mietinnöstä työstämän mietinnön ja kirkon avioliittokäsityksen laajentamista koskevan aloitteen lähetekeskusteluissa.

Molemmista asioista puhuttiin tuntikausia. Valon pilkahdukset ja auringon lämpö vuorottelivat räntäsateen ja jäätävän tuulen kanssa – niin kuin tämänvuotisessa kevään-tulossa konsanaan.

Avioliitosta puheenvuoroja riitti kolmelle päivälle, kaikkiaan yli 60. Aloite eteni valiokuntakäsittelyyn. Perustevaliokunta valmistelee mietinnön ja yleisvaliokunta antaa lausunnon. Enempää ei tältä kokousviikolta ollut tästä asiasta odotettavissakaan.

Tulevaisuusvaliokunnan mietinnön ponsista useimmat hyväksyttiin sellaisinaan tai vain vähäisin muutoksin. Kirkkohallitus sai runsaasti selvitettävää ja valmisteltavaa. Yksi konkreettinen päätös oli selvittää mahdollisuutta laskea keskusrahastomaksua yhdellä prosenttiyksiköllä. Tällä olisi suora vaikutus seurakuntien talouteen – ja niin olisi keskushallintoonkin. Tavoitteen mukaisesti hallinnon olisi kevennyttävä ja toimintakulttuurin muututtava. Tulevaisuus-

komitean aloittama työ meni siis selkeästi eteenpäin.

Jo tässä vaiheessa nopeita tuloksia ja pitkiä askeleita odottava idealisti joutuu pettymään. Ei tavoiteltu kirkon remontti puhtaalta pöydältä ihan uutta ja ennen näkemätöntä taida tuoda. Realisti ymmärtää, että on turha esittää ja valmistella muutoksia, joilla ei ole läpimenon mahdollisuuksia.

AKIn tehtävä on olla hereillä ja seurata aktiivisesti valmistelua nimenomaan siitä näkökulmasta, miten mahdolliset muutokset vaikuttavat kirkon ja seurakuntien henkilöstöön ja sen asemaan. Vaikuttamisen aika on ennen päätöksentekoa. Kirkolliskokousedustajat saivatkin kokouksen alla liiton kannanoton, joka nosti tarkasteluun nimenomaan tulevaisuusvaliokunnan esitysten henkilöstövaikutuksia.

Tulevaisuudessakin kirkon tärkein resurssi on osaava henkilöstö. Kun talous on tiukalla, työväkeä on entistä vähemmän ja toimintaympäristö haastaa moninaisuudellaan, on panostettava johtamiseen, osaamisen kehittämiseen, työssä jaksamiseen ja työhyvinvointiin. Hengellisten työntekijöiden työaikaan siirtyminen on AKIn tavoitteiden mukaista, vaikkakin työaikamalli vaatii vielä huolellista valmistelua ja harkintaa. Sen sijaan virkasuhteista luopuminen tai määräraikaisuusien lisääminen kirkon johtaviin tehtäviin ei mielestämme ole hyvää henkilöstöpolitiikkaa. ✕

Tulevaisuudessakin
kirkon tärkein resurssi
on osaava henkilöstö.

Luterilaisuus on aistillista ja elämänmyönteistä hengellisyyttä, joka vaalii ihmisen tunne-elämää ja arvostaa esteettistä kokemusta. Se on arkinen elämäntapa, jolle Jumala on antanut huumorin ja mielikuvituksen siivet.

- Miikka Anttila

26

TEEMA

SUOMENKIELISTÄ LITURGISTA

MUSIIKKIA REFORMAATIOAJALLA

Reformaatio synnytti tarpeen uudelle, kansankieliselle liturgiselle musiikille.

18

LUTHERIN MUSIIKILLINEN PERINTÖ

Millainen rooli luterilaisella musiikkiperinnöllä on kirkossamme?

24

AISTILLINEN LUTERILAISUUS

Luterilaisuusko – tuo sakastinhajuinen virkamiesmäinen valtiokirkollisuus – aistillista?

26

REFORMAATTORI VASTOIN TAHTOAA

Mitä Luther itse ajatteli siitä mitä oli saanut aikaan ja millä tavalla?

29

ARTIKKELI

TOIMITUSKEIKAT JA NIIDEN KORVAAMINEN

32

TYÖNOHJAUKSEN AIHEENA:

Työn, perheen ja muun elämän yhteensovittaminen.

34

KIRKON KALENTERI

Dokumentoi kirkon elämää 70 vuotta.

38

OPINTOMATKA NICARAGUAAN

Elämän teologia avasi pappien silmät.

42

SAARNAN KIRJOITTAMINEN KOMMENTAARIN AVULLA

46

KIRJOITUSSARJA

Ajankohtaista edunvalvonnassa 6

Suomi 100-vuotta 48

Virsikirjan lisävihko 50

VAKIOT

Pääkirjoitus 3

Päätoimittajalta 10

Kuusanmäki 13

Puheenjohtajalta 16

Akipedia 17

Opiskelijavinkki 23

Työntekijän näkökulma 53

AJANKOHTAISTA

Vuoden Kanttori 2017
on Marko Hakanpää 11

Kanttori-urkuliiton
jäsentapaaminen 12

Teologikurssin 67 juhlakokous 13

Pori Organ Festivaali 14

Uusi jäsenpalvelu Member+ 15

Anna
palautetta
lehdessä ja voit
**Pauligin
kahvikone!**

s.17

JULKAISUJA

Kirkon akateemiset AKI ry.
Rautatietäisenkatu 6, 00520 Helsinki

PÄÄTOIMITTAJA Merja Laaksamo
Puh. (09) 4270 1506
merja.laaksamo@akiliitot.fi

TOIMITUSSIHTEERI Heli Meinola
Puh. (09) 4270 1515,
heli.meinola@akiliitot.fi

TOIMITUSKUNTA

Merja Laaksamo, pastori (pj.)
Kaisa-Leena Hannikainen, kanttori
Paivi Helén, kappalainen
Kaisa Iso-Herttua, oppilaitospastori
Henri Järvinen, yliopistopappi
Anna Pulli, kanttori
Pekka Soranummi, kanttori

OSOITTEENMUUTOKSET

Tuija Kukkonen
Puh. (09) 4270 1503
tuija.kukkonen@akiliitot.fi

Heli Meinola
Puh. (09) 4270 1515
heli.meinola@akiliitot.fi

TOTEUTUS JA ULKOASU

Otavamedia OMA
Maistraatinportti 1, 00015 Otavamedia

ILMOITUSHINNAT

Koko	380 mm x 255 mm
2/1 s.	1 790,- euroa
1/1 s.	190 mm x 255 mm
	1 020,- euroa
1/2 s.	155 mm x 114 mm
	73 mm x 228 mm
	560,- euroa
1/4 s.	101 mm x 118 mm
	330,- euroa
1/8 s.	101 mm x 55 mm
	200,- euroa
takisivu	190 mm x 230 mm
	1 200,- euroa

ISSN 0783-0122

PAINOPAIKKA

Forssaprint

KIRKOLLINEN TYÖMARKKINAKENTTÄ MUUTOKSISSA

Toukokuussa kirkolliskokous antoi kirkkohallituksen valmisteltavaksi useita selvityksiä ja esityksiä kirkon uudistamiseksi. Monet uudistukset vaikuttaisivat myös kirkon henkilöstöön, osa myönteisemmin ja osa kielteisemmin. Uudistuksia pyritään toteuttamaan nopealla aikataululla. Kirkon sopimusallalla käydään syksyllä ensimmäisen kerran kymmeneen vuoteen sopimusneuvottelut, joita ei ohjaa keskitetty tulopoliittinen kokonaisratkaisu. On vaikea ennustaa, millaisessa tilanteessa olemme vuoden päästä.

JUSSI JUNNI
AKIN TOIMINNANJOHTAJA

Virkasuhteista työsuhteisiin ja työ-aikaan? Kirkolliskokous antoi kirkkohallitukselle selvitettäväksi, miten kirkossa voitaisiin siirtyä virkasuhteista työsuhteisiin. Muutos olisi pappien ja kanttorien osalta suuri. Nykyisin virkasuhteisiin liittyvä julkinen hakumenettely menetettäisiin – kaikki työsuhteet on mahdollista täyttää ilman avointa hakua. Pappien henkilöstöhallintoa jouduttaaneen siirtämään tuomiokapitulista seurakuntiin. Irtisanotulla viranhaltijalla on nykyään oikeus saada virkansa takaisin, mikäli hänet on irtisanottu laittomasti. Työsuhteisiin siirtyminen heikentää palvelusuhdeturvaa tältä osin. AKIn valtuusto on marraskuussa linjannut näiden kehityskulkujen olevan epätoivottavia.

AKIn jäsenistäkin 65 % säilyttäisi virkasuhteen ainakin jossakin

**AKIn
jäsenistä
65 %
säilyttäisi
virkasuhteen
ainakin
jossakin
määrin.**

kin määrin. Näin ajattelivat etenkin kirkkoherrat ja lähiesimiehet. Työsuhteessa olevat akilaiset eivät puolestaan pitäneet virkasuhdetta samassa määrin tarpeellisena. Näyttääkin siltä, että jäsenillä oli taipumus nähdä oma palvelussuhdemuoto – oli se sitten virkasuhde tai työsuhte – toista parempana. Papit kannattivat virkasuhteista työsuhteisiin siirtymistä kanttoreita enemmän, mutta ero ei ollut suuri.

Työsuhteisiin siirtyminen merkitsisi myös työajan tuloa hengelliseen työhön – vähintäänkin muille työntekijöille kuin seurakunnan papeille ja kanttoreille, joihin työaikalakia ei tarvitsisi soveltaa jatkossakaan. Diakoneihin ja nuorisotyönohjaajiin samoin kuin niihin pappeihin ja kanttoreihin, joiden pääasiallinen tehtävä ei ole uskonnollisten toimitusten suorittaminen, työaikalaki tulisi sovellettavaksi, sillä työsuhteisiin ei voitaisi enää soveltaa nykyisen kaltaista kirkon

työaika-asetusta. On oletettavaa, että työaikaan ryhdyttäisiin kuitenkin soveltamaan yhtäläisesti kaikkiin hengellisen työn työntekijöihin.

Suhtautuminen työaikaan on pappien ja kanttorien keskuudessa muuttunut jatkuvasti myönteisemmäksi. Viimeisimmässä jäsenkyselyssä tammikuussa 45 % AKIn jäsenistä ottaisi työajan käyttöön hengellisessä työssä, vähintäänkin osittain. Varauksellisesti työaikaan suhtautuvia oli 34 % ja työaikaan vastustavia puolestaan 17 %. Erilaisista työaikamalleista suosituin oli tulevaisuuskomiteankin ehdottama vuosityöaika (39 %), toiseksi suosituin muutamissa seurakunnissa jo vuosia kokeiltu moduulityöaika (24 %). Perinteiset minuuttiperusteiset yleis- ja toimistotyöajan muodot eivät saaneet kannatusta liiton jäsenten keskuudessa.

AKIn valtuusto on jo vuonna 2014 linjannut, että työaikaan olisi syytä tavoitella myös hengelliseen työhön. Perusteet ovat etenkin työsuojellisia. Työaikaan siirtyminen ei kuitenkaan edellytä virkasuhteesta luopumista vaan voidaan toteuttaa myös virkasuhde säilyttäen. Uusia työaikamalleja, kuten vuosityöaika, tulisi kokeilla – samoin moduulityöaika tulisi kokeilla vielä nykyistä laajemmin. Helmikuusta alkaen voimassa ollut mahdollisuus paikalliseen sopi-

miseen on herättänyt kiinnostusta paikallisen, työaikaan koskevan virkaehtosopimuksen tekemiseen eri puolilla maamme seurakuntia.

Enemmän määräaikaisuuksia, etenkin johtotehtäviin?

Kirkkohallitukselle annettiin selvitetäväksi myös siirtyminen määräaikaisiin työsuhteisiin ylimmissä johtamistehtävissä, siis nykyisissä piispan, kirkkoherran, kirkkoneuvoksen ja hiippakuntadekaanin viroissa. Määräaikaisia työsuhteita tulisi tulevaisuusvaliokunnan mietinnön mukaan olla nykyistä enemmän myös Kirkkohallituksessa, joka järjestettäisiin uudestaan Kirkon kehittämispalveluiksi. Kirkon kehittämispalveluihin palkattaisiin kulloinkin tarvittavaa työvoimaa määräajaksi. Kirkolliskokouksen perustevaliokunta ja hallintovaliokunta esittivät useita sekä teologisia, hallinnollisia että käytännöllisiä varauksia määräaikaisuuksia kohtaan, etenkin piispan ja kirkkoherran tehtävien osalta. Tästä huolimatta tulevaisuusvaliokunta esitti varsin löyhin perusteluin määräaikaisuuksien selvittämistä.

AKIn jäsenistä jopa 45 % on määräaikaisuuksien kannalla varauksetta, harkitusti määräaikaisuuksien lisäämistä kannattaa lisäksi 23 %. Tässä jäsenten näkemykset hajaavat voimakkaasti ylim-

pään johtoon kuuluvien ja muiden jäsenten välillä. Ylimpään johtoon kuuluvista vakinaisia kirkkoherran tehtäviä puoltaa edelleen 70 %.

AKIn hallitus on nähnyt määräaikaisissa johtamistehtävissä useita ongelmia. Yleisesti ottaen määräaikaiset palvelussuhteet ovat sekä perustuslain että kansainvälisten sopimusten hengen vastaisia. Erityisesti piispan ja kirkkoherran tehtävien osalta esiin nousee teologisia kysymyksiä, kuten kirkolliskokouksen perustevaliokuntakin on todennut. Määräaikaiset tehtävät luultavasti myös vähentäisivät kirkkoherran tehtäviin hakeutuvia, joista paikoin on jo nyt pulaa. Koska määräaikaisen tehtävän jälkeen on vaarana jääminen tyhjän päälle, tulisi työllistyminen määräaikaisen tehtävän jälkeen pystyä takaamaan nykyistä paremmin. Jos määräaikaisia tehtäviä lisätään, niiden paikka on pikemminkin vaihtuvissa projektiluonteisissa tehtävissä kuin siellä, missä tarve on vakituinen.

Hyväksytyn ehdotuksen taustalla lieene ajatus siitä, että edistettäisiin työnkiertoa ja ehkäistäisiin tehtävässä urautumista. Tämän toteuttaminen palvelussuhdeturvaa heikentämällä on AKIn mielestä kuitenkin väärä vaihtoehto. Erilaiset työnkiertojärjestelmät ja sapattivapaat esimerkiksi hiippakunnan sisällä olisivat määräaikaisuuksia huo-

mattavasti toimivampi vaihtoehto. Ongelmalliseksi tilanteen tekee se, että kirkossa on noin 19 000 työntekijälle 400 yksittäistä työnantajaa. Esimerkiksi Puolustusvoimat, jolla on noin 12 000 työntekijää, on hallinnollisesti yksi työnantaja, jolloin vakinainen palvelussuhde säilyy määräaikaaisesta tehtävämääräyksestä huolimatta.

Johtamiseen ja johtajien koulutukseen on kuitenkin panostettava, ja niiden kehittämisen kirkolliskokous antoi kirkkohallitukselle tehtäväksi. Kirkkohallitukselle annettiin tehtäväksi kehittää myös henkilöstön rekrytointia, koulutusta ja osaamista siten, että henkilöstöllä on nykyistä enemmän valmiuksia monialaiseen työhön, seurakuntalaisten kohtaamiseen, vapaaehtoistyön rekrytointiin ja johtamiseen sekä viestintään. Henkilöstön osaamisen ja koulutuksen kehittämistä AKI tervehtii ilolla ja toivoo, että seurakunnat haluavat jatkossakin kouluttaa henkilöstöään koko kirkon tarpeisiin.

Työmarkkinasyksyn ennuste – lämpöä vai yöpakkasia?

Suomalainen työmarkkinapolitiikka on 1960-luvun lopulta lähtien perustunut työmarkkinakeskusjärjestöjen kesken sovittuihin keskitettyihin palkkaratkaisuihin, joita pitkään kutsuttiin tulopoliittisiksi kokonaisratkaisuuksi (tupo). Myös kaksi viimeisintä sopimuskierrasta, työllisyys- ja kasvusopimus sekä kilpailukyky sopimus, ovat olleet vastaavanlaisia keskitettyjä sopimusratkaisuja, joissa sopimusalohtaisille kysymyksille on ollut vain rajoitetusti tilaa. Sopimusalohtaiset neuvottelukierrokset eli ns. liittokierrokset ovat olleet viime vuosikymmenten aikana poikkeuksia;

viimeksi kirkon sopimusallalla on ollut liittokierros vuonna 2007.

Työmarkkinatilanne on kuitenkin muuttunut, sillä Elinkeinoelämän keskusliitto muutti tammi-kuussa 2016 sääntöjään ja poisti itseltään mahdollisuuden tehdä työnantajaliittojensa puolesta keskitettyjä sopimusratkaisuja työehtosopimusasioissa. Tänä keväänä EK irtisanoi vuosikymmenet voimassa olleita yleissopimuksia, joilla oli säädelty esimerkiksi yhteistoimintaa koskevia asioita. Kirkon sektoriin näillä sopimuksilla ei ollut suoraa vaikutusta, mutta esimerkiksi kristillisten järjestöjen sopimusneuvotteluissa syksyllä on määrä keskustella yleissopimuksen sisältämien säännösten tulevaisuudesta kristillisten järjestöjen sopimusallalla.

Paljon on keskusteltu siitä, tuli-

siko Suomeen kuitenkin saada palkankorotuksia rajoittava katto, joka määriytyisi ventialojen palkankorotusten mukaan. Etenkään julkisen sektorin työntekijät eivät ole tästä olleet innostuneita. Tämä nihkeys näkyy myös AKIn jäsenkyselyssä, jossa ajatusta kannatti vain 17 %. Nyt toukokuussa näyttää siltä, että tällaista Ruotsin esikuvan (Industriavtalet) kaltaista mallia ei Suomeen syksyksi saada.

Sekä kirkon että kristillisten järjestöjen sopimusaloilla käydään sopimusneuvotteluja ensi syksynä 1.2.2018 alkavaa työehtosopimuskautta varten. Työntekijöiden näkökulmasta neuvotteluihin ei ole helppo mennä – sekä kirkon että kristillisten järjestöjen taloustilanteet ovat haasteellisia, minkä vuoksi työnantajapuolelta ei liene odotettavissa kovin avokätisiä tarjouksia esimerkiksi sopimuskorotusten suhteen.

Palkkakysymykset tulee kuitenkin nostaa neuvotteluissa esille. AKIn jäsenkyselyn perusteella palkkojen yleiskorotukset ovat keskeisin neuvotteluissa esillä pidettävä asia. Tämän vuoden alusta inflaatio on myös kasvanut reiluun yhteen prosenttiin, mikä merkitsee palkkojen ostovoiman heikentymistä, mikäli palkankorotuksia ei tulisi. Toinen keskeinen kysymys jäsenkyselyn perusteella on arkipyhälyhennysten saaminen myös hengelliseen työhön, mikä on todennäköisimmin mahdollista toteuttaa työaikajärjestelmien kehittämisen kautta.

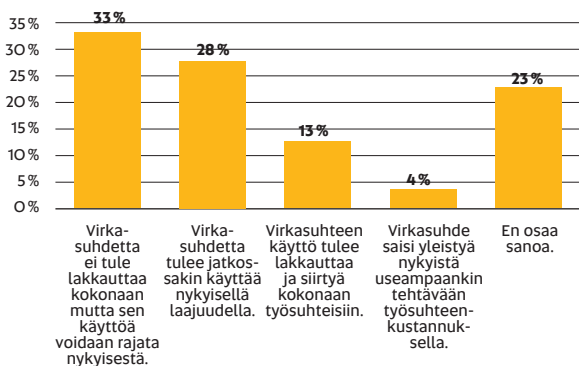
Syksy siis vasta näyttää, millaiselta näyttää kirkollinen työmarkkinaelämä jatkossa. Neuvotteluja kirkon ja kristillisten järjestöjen sopimusaloilla alettaneen käydä syksyn puolivälissä. Helmikuun alkuun mennessä pitää olla valmista. ✕

**Jäsenkyselyn
mukaan arki-
pyhälyhennys-
ten saaminen
myös hengel-
liseen työhön
koetaan
tärkeäksi.**

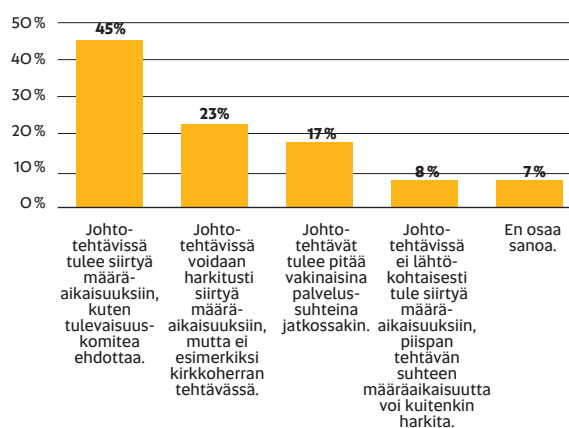
AKIn jäsenkysely 2017

AKIn jäsenkysely toteutettiin ajalla 18.–31.1.2017. Kyselyyn vastasi 35 % työelämäjäsenistä eli 1 117 henkilöä. Tulokset ovat luettavissa kokonaisuudessaan AKIn kotisivuilla: Perustietoa AKIsta -> AKIn jäsentutkimukset

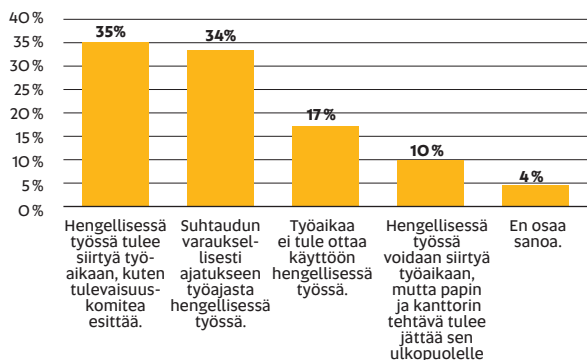
Mitä ajattelet virkasuhteen tulevaisuudesta?

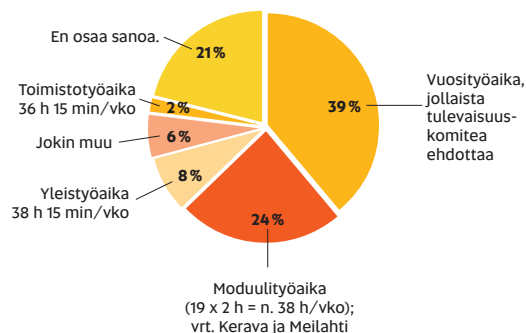
Mitä ajattelet määräaikaishuutoista johtotehtävissä?

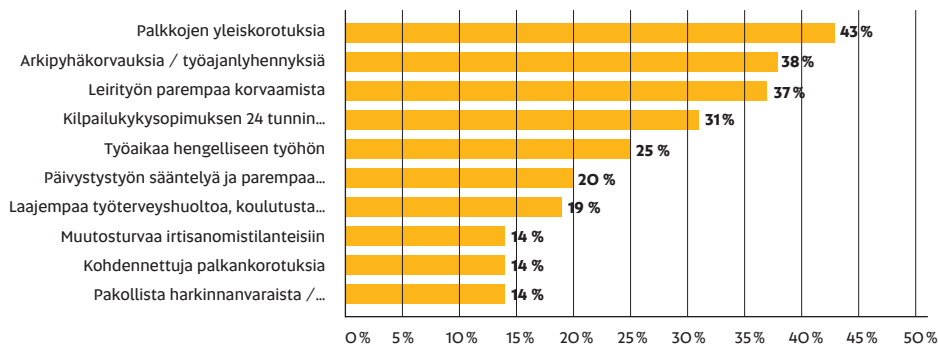
Miten suhtaudut työaikaan hengellisessä työssä?

Jos työaikaan siirrytään, kuten tulevaisuuskomitea ehdottaa, mikä olisi paras työaika muoto?

Mitä AKIn/JUKOn tulisi tavoitella seuraavalla sopimuskierröksellä?

JATKA KESKUSTELUA
FACEBOOKIN
AKITAATTORISSA

Reformaation vaikutuksia

MERJA LAAKSAMO
PÄÄTOIMITTAJA

Reformaation merkivuoden edessä on käynyt yhä selvemmäksi, miten monella tavalla reformaatio on vaikuttanut lähes kaikkeen uskonnolliseen elämään ympärillämme. Emme ole itse kehitelleet juuri mitään kirkollisia käytäntöjämme, vaan ne kumpuavat 1500-luvun perinteistä. Yllätyksiäkin reformaation vaikutuksista paljastuu.

Cruxin kakkosnumerossa on perinteisesti esillä kirkkomusiikin näkökulma. Jorma Hannikainen

tarkastelee artikkelissaan suomalaista liturgista musiikkia reformaatioajalta. Agricolan aikana syntyneet liturgisen musiikin käytänteet vaikuttavat edelleenkin jokaviikkosisä jumalanpalveluksissamme.

Myös kanttorien ja urkurien ammattikunnan synty ajoittuu reformaation kaudelle, kun kirkkomusiikin harjoitus jumalanpalveluksissa vaati laajuudessaan ammattimaista otetta. Harri Kerko pohtii artikkelissaan, millainen rooli luterilaisella musiikkiperinnöllä on kirkossamme tänä päivänä 500 vuoden jälkeen ja millaisia muutoksia musiikin käytössä on tapahtunut reformaatioajasta tähän päivään tullessa.

Ihan ensimmäiseksi ei tule ajatelleksi perinteistä luterilaisuutta aistillisena ja elämänmyönteisenä hengellisyytenä, vaikka sellaiseksi-kin se Miikka Anttilan artikkelissa paljastuu. Ennemminkin luterilaisuuteen on totuttu liittämään synkkiä ja harmaita värisävyjä. Miikka Anttila löytää luterilaisuuden kät-

köistä estetiikkaa, sekä huumoria, luovuutta ja mielikuvitusta inspiroivia juonteita.

Simo Heinisen artikkelista ilmenee, mitä Luther itse ajatteli aikaansaannoksistaan ja mitä hän oikeastaan alun perin halusi sanoa ja millaista uudistusta ajaa. Hän ei olisi halunnut nousta sellaiseksi luterilaisuuden keulahahmoksi, mikä hänestä sittemmin tuli eikä ainakaan joutua niihin selkkauksiin ja ristiriitoihin, jotka hänen osakseen koituivat.

Heli Inkinen kirjoittaa työn, perheen ja muun elämän yhteensovittamisesta työnohjauksen aiheena. Hän on kerännyt tietoa tutkimukseensa kolmesta Facebookin suljetusta ryhmästä ja keskittyy tässä artikkelissa Naispapeilla on Painavaa sanottavaa -ryhmän vastauksiin.

Tutustumme tässä lehdessä myös Kirkon kalenterin historiaan. Hannu Mustakallio avaa Kirkon kalenterin 70-vuotista perinnettä, joka nyt on totutussa muodossaan loppumassa.

Välähdyksiä Pappisliiton Nicaraguan ja El Salvadorin opintomatkalta tarjoaa Mikko Kortelainen, joka osallistui matkalle pappispuolisonsa avecina.

Lämpimät onnittelut vuoden kanttorille, Marko Hakanpäälle, joka vastaanotti palkintonsa Kirkon musiikkijuhlilla Helsingissä viikko sitten.

Kesä on vihdoinkin alkamassa. Siunausta kesän koitoksiin ja riemulista lomaa sitten, kun se itse kullekin koittaa! ✕

Kirkolliset käytäntömme
kumpuavat suurelta osin
1500-luvun perinteistä.

Marko Hakanpää on Vuoden Kanttori 2017

ARJAN BREUKHOVEN

SUOMEN KANTTORI-URKURILIITON hallitus on nimennyt Vuoden Kanttoriksi 2017 Turun Mikaelin seurakunnan johtavan kanttorin **Marko Hakanpään**. Hakanpää vastaanotti palkintonsa Kirkon musiikkijuhlien avajaisten yhteydessä Helsingissä perjantaina 19.5.2017.

Hallitus perusteli valintaansa seuraavasti: Marko Hakanpää on johtavia urkureita ja urkumusiikin edistäjiä Suomessa. Hän järjestää mm. perinteisen vappupäivän urkukonsertin sekä häämarssikonsertin virkapaikallaan Turun Mikaelin kirkossa. Molemmissa konserteissa on ollut viime vuosina paikalla satoja kuulijoita. Lisäksi Hakanpää julkaisee aktiivisesti Youtube-videoita

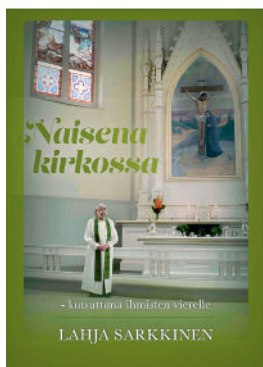
sekä tunnetuista urkukappaleista että entuudestaan tuntemattomammista kappaleista. Hakanpään ylläpitämä Häämusiikki.info-sivusto pitää sisällään tietoa erilaisista mahdollisuuksista toteuttaa häämusiikkia. Tältä sivustolta hakevat tietoa ja nuotteja sekä seurakuntalaiset että ammattilaiset. Lisäksi Marko Hakanpää konsertoi urkurina ahkerasti eri puolilla Eurooppaa ja maailmaa.

Marko Hakanpää on syntynyt vuonna 1970. Hän on valmistunut musiikin maisteriksi Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin suuntautumisvaihtoehdosta pääaineenaan urkujensoitto vuonna 1996. Vuonna 1998 hän suoritti urkujensoiton A-

tutkinnon erinomaisin arvosanoin.

Marko Hakanpää soittaa mielellään perinteisessä mielessä "kaunista" musiikkia.

Erikoisalueenaan hän pitää urkujen rakennetta ja huoltoa, ja aikoinaan Hakanpää on toiminut Lahden Kansainvälisellä Urkuviikolla urkujenvirtäjänä useana kesänä. Hän on toiminut myös Merimaskun (1997), Turun Mikaelinkirkon (2002) ja Kaarinan Kuusiston kirkon (2010) urkujen rakennustyön valvojana. Tunnustuksena ansioistaan Marko Hakanpäälle luovutettiin Urkurentamo Veikko Virtasen lahjoittama Principal-urkupilli seinälaattaan kiinnitettynä sekä liiton ja Nordeapankin rahalahja.

Lahja Sarkkisen elämänkerta

LAHJA SARKKISEN ELÄMÄNKERTA on kasvukertomus naisesta, joka kokee kutsu-
muksena seurakuntalaisten
palvelun kirkon virassa lehto-
rina vuodesta 1965 ja pappina
vuodesta 1988 vuonna 2006
tapahtuvaan eläköitymiseen
saakka. Kirja on avoin ja rehel-
linen kertomus naisen roolin
kehityksestä kirkkomme sisäl-
lä ja samalla kiitos Jumalan
johtatuksesta.

Kirjaa saa kustantajalta:

www.kustannushai.fi

Sidotun 160 sivuisen kirjan
hintana on 30 €, kustantaja mak-
saa postikulut. Myös tekijältä:
lahja.sarkkinen@hotmail.com

SKULN VUODEN 2017 JÄSENTAPAAMINEN 10.–11.10.2017

Suomen Kanttori-urkuriliiton
jäsentapaaminen järjestetään
vuonna 2017 Pietarsaareissa
10.–11.10.

Pääsemme mm. tutustumaan
Yrkeshögskola Noviassa an-
nettavaan kirkkomuusikkojen
AMK-tasoiseen koulutukseen.
Lisätietoja liiton nettisivuilta
ja uutiskirjeestä, joka ilmestyy
toukokuun lopulla.

Professori Timo Kiiskisen konsertti 3.3.2017 Mikael Agricolan kirkossa.

KAIKKI URUT YHDESSÄ SOIMAAN 100-VUOTIAAN SUOMEN KUNNIAKSI MIKKELINPÄIVÄVIIKONLOPPUNA!

URKUSAFARI 2017 kutsuu
kaikki urut soimaan mikkelin-
päivän aikaan! Tapahtumasar-
jan teemana on "Urut yhdessä".

Toissa syksynä urut soivat jo
Kokkolanseudun Urkuseuran
aloitteesta kahdessakym-
menessä pohjalaiskirkossa ja
viime syksynä Organum-seuran
ja Kokkolanseudun Urkuseuran
haastamina Kotkasta ja Helsin-
gistä Pohjanmaalle saakka.

Kokkolanseudun Urkuseura
ja Organum-seura yhdessä
Suomen Kirkkomusiikkiliiton
ja Suomen kanttori-urkuriliiton
kanssa haastavat kaikki
Suomen urkujen omistajat ja
haltijat Urkusafariin 2017!

Safariiviikonloppu on **29.9.-
1.10.** Safariin voi osallistua jär-
jestämällä konsertin, urkumes-
sun, urkuesittelyn, urkuretken,
urkuseikkailun tai mitä tahansa
keksittekään.

Urkusafari on osa Suomi
100 -tapahtumasarjaa. Teeman
mukaisesti voimme järjestää

tilaisuuksia yhdessä, musisoida
yhdessä, kuunnella musiikkia
yhdessä ja kokoontua yhdessä
urkujen ja urkumusiikin ääreen.

Tulevan Urkusafarin tilai-
suuksia varten tilaisuuksien
järjestäjät voivat ladata Kirk-
komusiikkiliiton inernetsivuilta
juliste- ja käsiohjelman pohjan.
Jokainen tapahtumanjärjestäjä
voi muokata pohjia omiin tar-
peisiinsa. Kukin tapahtuman-
järjestäjä vastaa itse tilaisuu-
destaan, mutta toivomme, että
ilmoitatte tilaisuudestanne
Kokkolanseudun Urkuseuran
tai Organum-seuran sähköpos-
tiosoitteeseen, jotta voimme
seurata, kuinka laajalle
Urkusafari yltää!

urkuseura@gmail.com tai
tomi.satomaa@gmail.com
*Urkusafariterveisin Markku
Hekkala, puheenjohtaja,
Kokkolanseudun Urkuseura ja
Tomi Satomaa, puheenjohtaja,
Organum-seura*

TEOLOGIKURSSI 67 – JUHLAKOKOUS

4.-5.9.2017 Tallinnan matkan merkeissä

Lähtö Helsingistä ma 4.9. aamupäivällä ja paluu ti 5.9. iltapäivällä. Kokonaishinta on noin 100–150 €. Tapaamme Tallinnassa Viron arkkipiispa **Urmas Viilman**. Tärkeintä on keskinäinen jakaminen: mitä elämä ja virka on meille antanut. Ohjelma tarkentuu 30.6. jälkeen, kun ryhmä on koossa.

Ilmoittautuminen 30.6. mennessä

Soili Juntumaaalle

(soili.juntumaa@gmail.com
ja +358 50 552 5529) tai

Markku Laineelle

(lainemarkku48@gmail.com ja
+358 40 552 9980).

Ilmoitathan kokouksestamme myös tuntemillesi kurssitovereille, jotka eivät lue Cruxia tai eivät ole facebookissa (pastorit, naisteologit ja teologit 67 -ryhmät).

Nähdäänhän syksyllä,
rakkaat kollegat!

Soili Juntumaa ja Markku Laine

Suurempi kuin sydämeni, Jumalan on rakkaus. Suurempi kuin oma tahto, Kutsujan on laupeus. Suurempi kuin oma into, ehdottomuus mieleni, uskollisuus Jumalamme kaikkea on suurempi.
(virsi 525:1)

KUUSANMÄKI

PORI ORGAN FESTIVAALI 12.–18.6.2017

MUSIIKKI ON vahvasti läsnä vietäessämme tänä vuonna Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlaa. Myös Pori Organ Festivaali haluaa tuoda kuultavaksi rikasta suomalaista musiikkitraditiota.

Festivaalin avajaiskonsertissa maanantaina 12.6. kuulemme Toivo Kuulan varhaistuotantoa, Juhlakantaatin vuodelta 1904. Kuula sävelsi kantaatin Isonkyrön kirkon 600-vuotisjuhliin, ja se ilmentää mieleenpainuvalla tavalla 1900-luvun alun kirkollista musiikkiperinnettä. Teoksen esittävät Porin Filharmoninen Kuoro Ognian Vassilevin johdolla, Hannu Niemelä, baritoni sekä Jussi Rinta, piano ja Juhani Romppanen, urut.

Pohjalainen teema on esillä myös keskiviikkona 14.6. kun urkutaiteilija Kalevi Kiviniemi soittaa musiikin Artturi Järviluoman näytelmään perustuvaan elokuvaan

Pohjalaisia. Elokuva lukeutuu suomalaisen mykkäfilmin klassikkoihin ja saa varmasti sykähdyttävän tulkinnan Pohjanmaalta kotoisin olevan urkuvirtuoosin käsittelyssä.

Claude Debussyn ”Tuhlaajapoi-kakantaatti”, L’Enfant prodigue on ohjelmassa ”ranskalaisen musiikin illassa” tiistaina 13.6. Oopperakantaatin esittävät Ilona Jokinen, sopraano, Ville Salonen, tenori, Juha Kotilainen, baritoni ja Ilpo Laspas, urut, hän myös vastaa kantaatin urkusovituksesta.

Torstain 15.6. konsertissa kuullaan teosharvinaisuutena ensimmäinen suomalainen urkukonsertto, Toimi Penttisen vuonna 1943 säveltämä Concerto per organo ed orchestra, Op.13. Konserton solistina on urkutaiteilija Pétur Sakari, Pori Sinfoniettaa johtaa Juha Kangas.

Improvisoinneistaan tunnettu saksalainen urkutaiteilija Otto Maria

Krämer soittaa festivaalilla Porin konsertin lisäksi myös Uudessa-k kaupungissa ja Siikaisissa. Festivaalivierailloilla on mahdollisuus vaikuttaa näiden konserttien ohjelmistoon. Keräämme festivaalin aikana yleisöltä suomalaisia toivesävelmiä, joista Krämer rakentaa konsertti-improvisaationsa.

Haluamme Pori Organ Festivaalilla tuoda esille myös oman aikamme suomalaista musiikkia. Ranskalais-amerikkalainen urkutaiteilija Carolyn Shuster Fournier kantoesittää konsertissaan lauantaina 17.6. Harri Viitasen uuden teoksen. Sunnuntaina 18.6. urkutaiteilija Ilpo Laspaksen konsertissa kuulemme mm. aikamme säveltäjien, Aulis Sallisen ja Einojuhani Rautavaaran musiikkia.

www.poriorgan.fi

**Pappisliitto
100 vuotta
vuonna 2018**

Pappisliiton 100-vuotisjuhlaa vietetään Papiston päivien yhteydessä **3.–4.10.2018** Finlandia-talossa. Juhlan kunniaksi julkaistaan uusi pappismatrikkeli sekä 100-vuotishistoriateos. Päivitä voimassa oleva sähköpostiosoite jäsentietoihisi tai ilmoita se os. toimisto@akiliitot.fi. Matrikkelin kyselylomake lähetetään sähköisesti.

Uusi jäsenetupalvelu MEMBER+ – Mistä on kysymys?

MEMBER+ on uudenlainen jäsenetupalvelu ainoastaan akavalaisille jäsenille. Palveluun on kerätty kaikille akavalaisille jäsenille suunnattuja kiinnostavia etuja ja palveluita. Etujen teema tulee vaihtumaan kausittain. Kesää kohti mentäessä palvelussa ovat vahvasti esillä matkailuun liittyvät edut. Löydät sivustolta mm. A-lomien lomahuoneistot sekä useita muita matkailuetuja. Seuraava etuteema tulee liittymään niihin aiheisiin, jotka jäsenistöä todennäköisesti voisivat kiinnostaa syystalvella.

Palveluun valikoituneet edut on pyritty ottamaan mukaan harkiten. Palveluun on otettu vain sellaisia etuja, joiden uskomme tuottavan jäsenistölle lisäarvoa. Sellaiset edut, jotka jäsen saa myös ilman liiton jäsenyyttä, on pyritty jättämään palvelusta pois. Toivomme jäsenistöltä vinkkejä uusista eduista ja

teemoista. Ehdotuksia voi lähettää osoitteeseen info@memberplus.fi.

Palvelussa ovat mukana myös AKIn perusliittojen omat edut ja palvelut. Osio tulee näkyviin rekisteröidyttäsi/kirjaututtasi sivustolle. Haluamme näin tarjota jäsenistölle mahdollisuuden tutustua yhdellä silmäyksellä kaikkiin palveluihin ja etuihin, joita hän voi jäsenyytensä kautta hyödyntää. Omat etumme ovat edelleen tuki esillä myös omilla www.sivullamme.

Kannattaa seurata member+ palvelua myös Facebookissa, jotta kuulet ensimmäisenä uusista eduista ja palveluista sekä erikoistarjouksista. Löydät member+:n osoitteesta www.facebook.com/memberplus.fi

Tervetuloa käyttäjäksi:
www.memberplus.fi

Lyhyesti:

Akavalaisten uusi jäsenetupalvelu member+ on avattu osoitteeseen www.memberplus.fi. Palveluun on kerätty jäsenillemme suunnattuja kiinnostavia etuja ja palveluita. Sivuston sisältö muuttuu kausittain kulloisenkin teeman mukaan. Löydät nyt palvelusta kiinnostavia etuja mm. matkustamisen saralta. Palveluun on pyritty ottamaan mukaan vain sellaisia etuja, joiden uskomme tuottavan akavalaisille jäsenille lisäarvoa. Rekisteröidy ja hyödynnä etusi: www.memberplus.fi

Oletko valmistunut alle kaksi vuotta sitten?

DANSKE BANKIN ETUJA VASTAVALMISTUNEILLE

PAPPISLIITON TAI Kanttori-urkuriin liiton jäsenenä pääset heti Danske Etuohjelman ylimmälle etutasolle. Saat parhaiden asiakkaiden edut ja alennukset ilman erillistä kuukausimaksua viideksi vuodeksi. Käytössäsi on laajat palvelut pankkiasioidesi ja sijoitustesi hoitamiseksi. Normaalisti palvelupaketin kuukausimaksun hinta on etutasosta riippuen jopa 22,40 € /kk (etupaketin arvo kokonaisuudessaan on jopa yli 700 €/vuosi):*

- Laajat päivittäispankkipalvelut ja Mastercard Platinum -kortti
- Dansken etuohjelman tason 4 palvelu- ja hinta- edut ilman kuukausimaksuja, jotka normaalisti edellyttäisivät 150.000 eurolla asiointia
- Lounge-sisäänkäynti yli 900 lentokentällä Priority Pass -kortilla (maksutta kaksi kertaa vuodessa)

- Matkavakuutus (kun maksat 75 % matkan hinnasta Mastercard Platinum -kortilla)
- Valuutanvaihto ja euromääräiset automaattinostot ilman palvelumaksua
- Danske Investor -palvelut säästämiseen ja sijoittamiseen, sisältäen mm. rahastojen kertamerkinnot ilman merkintäpalkkiota, kotimaisten osakkeiden arvo-osuustilin ja kattavat analyysipalvelut
- Ilmainen vuokravakuustili
- Asuntolaina ilman järjestelypalkkiota. Asuntolainan saanti edellyttää erillistä luottopäätöstä (Edun arvo 0,6 % lainan määrästä, vähintään 300 euroa)
- ASP-säästöille tuntuva lisäkorko (4 %), kun säästösopimuksen ehdot täyttyvät ja asuntokauppa tehdään

- Etulaina 3.000–15.000 euroa ilman avausmaksua (Edun arvo 300 euroa)
- Asiantuntijapalvelut yrittäjille ja yrittäjäksi aikoville
- Vakuutusturvat luottokortissa, sisältää matkustaja- ja matka tavaravakuutuksen sekä osto- ja nostoturvan
- Tutustu etuihin tarkemmin ja ota edut käyttöön osoitteessa: **danskebank.fi/akava**

* Danske Bankin etu- ja palvelukokonaisuus tarjotaan viideksi vuodeksi liiton jäsenelle, joka on valmistunut opinnoistaan etujen käyttöönottoa edeltävän kahden vuoden aikana. Mastercard Platinum ja Priority Pass™ -kortit edellyttävät positiivista luottopäätöstä. Arvo riippuu käyttöönotetuista eduista.

Vapaaehtoistyötä parhaimmillaan!

MARJUKKA ANDERSSON
KANTTORI-URKURILIITON
PUHEENJOHTAJA
marjukka.andersson@evl.fi

Lueskelin taannoin iltani iloksi Kirkon tulevaisuuskomitean mietintöä. Tutustuin erityisellä mielenkiinnolla osioon Seurakuntalaisten toimintamahdollisuudet ja vapaaehtoistyö.

Heureka! Huomasin pian, että monet uutena mainitut ideat ovat toimineet jo vuosikymmenien ajan seurakuntien musiikkityössä! Kanttorin työhön kuuluneet ja edelleen kuuluvat peruskuviot, ovat oivia esimerkkejä komitean kaavaile-

masta hyvin organisoidusta vapaaehtoistoiminnasta!

Asiantuntija – kirkkomuusikon koulutuksen saanut kanttori – on ollut ja on tänään työalansa suunnittelija, koordinoija ja johtaja. Hänen työnsä olemukseen kuuluu järjestää musiikillisia resursseja ja rekrytoida vapaaehtoisia mukaan toimintaan, aivan niin kuin komitea kaavailee. (s. 51) Kanttori ei ole ensisijaisesti pelkästään työn toteuttaja, vaan hänen rinnallaan ja kanssaan toimivat eri-ikäiset kuorolaiset ja soittajat, sekä usein runsas joukko musiikin ammattilaisia ja harrastajia.

Seurakunnan musiikkityön keskiössä ovat jumalanpalveluselämä ja kirkkovuosi. Kuoro toimii pyhän sisällön kirkastajana. Musiikki julistaa sanaa tasavertaisena puhutun sanan kanssa. (jpuudistus 2000)

Kuorolaisen työ on motivoivaa ja palkitsevaa. Tämän päivän ihmisen, joka miettii tarkkaan, mihin vapaa-aikansa käyttää, haluaa antaessaan myös saada. Hän haluaa kehittyä ja oppia uutta tehtävässään seurakunnassa voidakseen antaa

vielä enemmän. Tähän tarvitaan ammaattitaitoista ohjausta.

Kuorossa laulaminen kiinnittää seurakuntaan. Se edellyttää laulajalta tehtävään paneutumista, säännöllistä harjoittelua, pitkäjänteistä työskentelyä ja vastuun kantoa. Treenari, kanttori, luotsaa joukkuetta. Kuorot ovat parhaita vapaaehtoisimerkkejä siitä, kuinka johtajan ja kuorolaisten välisellä hyvällä yhteistyöllä saadaan tulosta aikaan.

Musiikkityössä tasapainoillaan vanhan ja uuden musiikillisen kielen välillä. On hämmästyttävää, että vanhakin musiikki on tämän päivän musiikkia, ei vain eilisen kaikuja!

Moni kanttori toimii vapaaehtoistyöntekijän johtaman musiikkiryhmän yhdyshenkilönä ja neuvottelukumppanina, ei hierarkkisena johtajana. Rekisteröityjä kuoroja hallinnoi kuorolaisista valittu johtokunta, joissain kuoroissa asiat sovitaan yhdessä.

Seurakunnat ovat kautta aikojen tarjonneet harjoittelutilan monille soittajille ja laulajille. Uuden toimintakulttuurin myötä heille voidaan antaa avain toimitilaan. He puolestaan antavat soivia lahjoja messuihin ja seurakunnan tilaisuuksiin.

Musiikki eri muodoissaan on upea voimavara kirkossamme. Ehkä juuri siksi, että kanttorin työhön on aina kuulunut vahva osaaminen, verkostoituminen ja vapaaehtoisten kanssa työskentely! ✕

Treenari, kanttori,
luotsaa joukkuetta.

AKIPEDIA

PALKANMAKSU SAIRAUSPOISSAOLON AJALTA

Seurakunnassani ilmoitettiin, että sairauslomien palkallisuus/palkattomuusharkinta otetaan tarkemmin käyttöön. Jatkossa lääkärintodistuksella F-syykoodista johtuvia sairauslomia käsitellään palkattomina sairauspoissaoloina. Onko tämä virka- ja työehtosopimuksen mukaista?

SAIRAUDEN TAI VAMMAN vuoksi työkyvyttömällä on Kirkon yleisen virka- ja työehtosopimuksen mukaan oikeus saada työkyvyttömyytensä ajaksi virka-/työvapaata. Työkyvyttömyys osoitetaan normaalisti lääkärintodistuksella, joka on asian-
tuntijalausunto vapaan myöntämistä varten. Poikkeaminen lääkärintodistuksessa esitetystä edellyttää perusteltua syytä. Jos työnantaja esimerkiksi perustellusti epäilee lausuntoa, voi työnantaja kustannuksellaan lähettää työntekijän itse osoittamansa lääkärin tarkistettavaksi työkyvyn arvioimista varten.

Sairausajalta maksetaan varsinaista palkkaa KirVESTES 56-58 §:ssä osoitettujen aikamäärien mukaisesti. Sääntöön on muutama poikkeus. Palkanmaksu edellyttää ensinnäkin, ettei työntekijä ole aiheuttanut sairautta tai vammaa tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella tai estänyt sen parantumista. Sairausajan palkkaan ei myöskään ole oikeutta sen jälkeen, kun alkaa saada eläkettä tai määräaikaista kuntoutustukea. Lisäksi sairausajan palkkaetujen saaminen edellyttää, että työntekijä noudattaa, mitä sairausvakuutuslaissa on säädetty päivärahan saamisesta.

Lääkärintodistuksen diagnoosin kirjain- ja numerokoodi viittaavat Maailman terveysjärjestön (WHO) ICD-10 tautiluokitukseen. Diagnoosikoodit pääryhmässä F viittaavat mielen-
terveyden ja käyttäytymisen häiriöihin. KirVESTES:ssä mitään yksittäistä sairautta ei ole kategorisesti rajattu palkanmaksun ulkopuolelle, joten kyseisen seurakunnan käytäntö on sopimuksen vastainen. Tällaisissa tapauksissa kannattaa ottaa yhteyttä liittoon, josta tehdään valvontapyyntö Kirkon työmarkkinalaitokselle seurakunnan palauttamiseksi noudattamaan sopimusta.

Lähetä oma
kysymyksi
osoitteeseen
edunvalvontaa@
akiliitot.fi.

Anna palautetta lehestä ja voita Pauligin Cupsolo ByMe -kapselilaite

Samalla voit antaa aihe-
ehdotuksia ja vaikuttaa lehden
sisältöön. Vastaa heti lyhyeen
kyselyyn osoitteessa
www.lukijakysely.fi/crux.

Osallistumiseen tarvitset
Tilisanomien oman vahvistus-
koodin O248.

**Ja sitten
vain
onnea
arvontaan!**

Lukijakyselyyn voi vastata kahden
viikon sisällä lehden ilmestymises-
tä. Kyselyyn voivat osallistua kaikki
Otamedia OMA Oy:n tuottamien
lehtien lukijat. Voit osallistua kyselyyn
jokaisen ilmestyvän numeron yhtey-
dessä, mutta vain yhdellä vastauksel-
la lehden numeroa kohden. Kysely ja
arvonta koskevat lehtiä, jotka ilmes-
tyvät kevätkaudella 2017. Palkinnon
arvontaan osallistuvat kaikki vas-
tanneet. Palkinto arvotaan 2.6.2017.
Voittajalle ilmoitetaan sähköpostitse
tai kirjeitse.

Arvottava palkinto on
Pauligin Capsolo ByMe
-kapselilaite sekä siihen
sopivia kaakao- ja kahvi-
juomakapselileitä.

SUOMENKIELISTÄ liturgista musiikkia reformaatioajalla

JORMA HANNIKAINEN

MUT, TAIDEYLIOPISTON SIBELIUS-AKATEMIAN KIRKKOMUSIIKKI JA
URUT -AINERYHMÄN JOHTAJA JA YLIOPISTONLEHTORI, VIHTI

Reformaatiolla on ollut syvälinen vaikutus suomalaisen kulttuuriin, tietenkin erityisesti suomen kielen kehittymiseen, mutta myös musiikkiin. Musiikilliset muutokset eivät tapahtuneet nopeasti, mutta Agricolan aikana syntyneet liturgisen musiikin käytänteet vaikuttavat edelleenkin jokaviikkosisissa jumalanpalveluksissa.

Reformaatio synnytti tarpeen uudelle, kansankieliselle liturgiselle musiikille. Suurin piirtein nykyisen Suomen käsittävää Turun hiippakuntaa varten julkaistiinkin muutamia suomenkielisiä lauluja sisältäviä julkaisuja. **Mikael Agricola** sisällytti rukouskirjaansa (1544) keskiaikaisten laulujen käännöksiä, mutta varmaankaan käännöksiä ei ollut tarkoitettu laulettaviksi vaan luettaviksi. Ensimmäinen suomen-

kielinen painettu laulukirja oli **Jacobus Finnon** julkaisema virsikirja (1563). Suomenkielisiä lauluja sisältävät painetut kirjat julkaistiin ilman nuotteja, mutta **Theodoricus Petri Ruthan** Saksassa vuonna 1562 julkaisemaan latinankieliseen *Piae cantiones* -kokoelmaan sisältyivät myös laulujen nuotit. Nuotinnettuina suomenkielisiä lauluja on tallentunut mielenkiintoinen valikoima käsin kirjoitettuihin sidoksiin. Käsikirjoitusten avulla on selvitetty varsin hyvin, millaista

musiikkia suomalaisissa kirkoissa 1500–1600-luvuilla on laulettu. Yksityiskohdissaan käsikirjoituksissa on runsaasti keskinäisiä eroja, jotka ovat voineet syntyä mm. erilaisten paikallisten käytäntöjen, sävelmämurteiden tai kirjoitusvirheiden vaikutuksesta. Laulut ovat kiinnostavia myös siksi, että niillä on ollut heijastusvaikutuksensa vielä nykyiseenkin suomalaiseen kirkkolauluun. Reformaatioajan liturginen musiikki on samalla vanhinta säilynyttä suomenkielistä laulumusiikkia.

Käsikirjoituksiin sisältyy gregoriaanisia messun ordinarium-lauluja (Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Agnus Dei ja Benedicamus) joko ruotsiksi tai suomeksi käännettynä, latinankielisiä gregoriaanisia rukoushetkisävelmiä, mielenkiintoisen runsaslukuisesti sekvenssejä, joita laulettiin joko latinaksi, ruotsiksi tai suomeksi, ja yhtälailla mielenkiintoisena, mutta erikoisena yksityiskohtana messun introitus-lauluja, sekä erityisesti 1500-luvun loppupuolelta lähtien lisääntyvässä määrin luterilaisia virsiä.

Virsiperinne

Jacobus Finnon 101 virttä käsittävä perintö on aikojen myötä joutunut suureksi osaksi väistymään uusien virsien tieltä. Vuoden 1701 virsikirjassa oli kahta lukuun ottamatta kaikki Finnon kirjaan sisältyneet virret, vuoden 1886 virsikirjassa jäljellä oli 62 ja vuoden 1938 virsikirjassa 53 Finnon virttä. Nykyisessä vuoden 1986 suomalaisessa virsikirjassa on edelleen 35 Jacobus

Reformaatio synnytti tarpeen uudelle, kansankieliselle liturgiselle musiikille.

Sanoi Pietar: duomio päivän -sekvenssi 1600-luvun loppupuolelta peräisin olevasta ja Kansalliskirjastossa säilytettävässä Henricus Malmin käsikirjoituksessa. Käsikirjoituksessa on useita kopiontivirheitä.

Finnon virsikirjaan sisältynyttä virttä, tietenkin moneen kertaan eri tavoin uudistettuina. Reformaatioajan virsistä suuri osa oli alkuperältään saksalaisia, mutta jonkin verran virsiä muokkaantui myös latinankielisistä keskiaikaisista lähteistä. Muutamissa tapauksissa nämä käännettiin suoraan latinankielisistä suomeksi, mutta usein suomennot laadittiin ruotsinkielisistä käännöksistä. Esimerkiksi **Hemminki Maskula**isen virsikirjan *Dies irae, dies illa* -sekvenssistä laadittu suomennot *Sanoi Pietar: duomio päivän* käännettiin suoraan latinasta. Tämä maineikas sielunmessussa laulettu sekvenssi sisältyy useisiin Turun hiippakunnan keskiaikaisiin käsikirjoituksiin, kuten myös ns. 1500-luvun alkupuolella laadittuun Ilmajoen gradualeen. Ilmajoen gradualesta ilmenee, että sekvenssiä on laulettu myös suomenkielellä. Latinankielisen tekstin ohkeen on kirjoitettu jonkin verran suomenkielisiä tekstejä – mutta ei läheskään koko laulun osalta. Sekvenssistä on säilynyt yksi kokonainen suomenkielinen versio, nimittäin Urjalassa ja Viidissä pappina toimineen **Henricus Malmin** (n. 1660–1738) käsikirjoitus, joka lienee peräisin 1600-luvun jälkimmäiseltä puoliskolta.

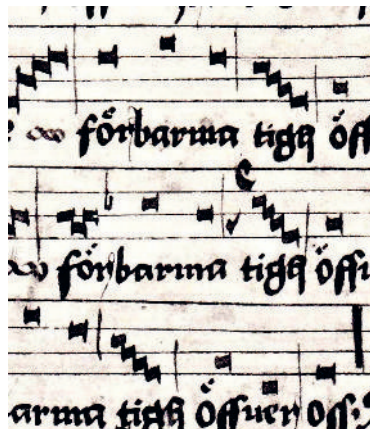
Maineikkaan *Dies irae* -sekvenssin suomennot Sanoi Pietar: duomio päivän teksti sisältyy myös Maskun kirkkoherra Hemmingin noin vuonna 1605 toimittamaan virsikirjaan. Sävelmä, joka suomenkielisen tekstin yhteydessä on säilynyt vain Urjalan seurakunnassa

säilyneessä Henricus Malmin käsikirjoituksessa, oli vielä samanlainen kuin keskiajan latinankielisissä lähteissä. Nykyisen virsikirjan virsi 158 on erityisesti sävelmänsä osalta vain typistetty muisto hienosta sekvenssistä.

Dominikaaninen perinne

Messun uudistuksista huolimatta messun rakenne ja musiikki säilyivät Turun hiippakunnassa vallinneen dominikaanisen tradition kaltaisena. Yksinkertaisimmillaan käytössä olleisiin katolisen ajan liturgisiin kirjoihin tehtiin aluksi vain välttämättömät muutokset ja joissakin tapauksissa latinankieliset laulut muutettiin suomenkielisiksi yksinkertaisesti kirjoittamalla suomenkieliset sanat latinankielisen tekstin ohkeen. Aikojen kuluessa tutuksi käyneet sävelmät säilyivät ennallaan. Latinan kieli syrjäytyi suomen kielen tieltä varsin pitkän ajan kuluessa. Varhaisimpien 1500-luvun puolen välin luterilaisten käsikirjoitusten sisältäessä jo osin uutta lauluaineistoa niin vielä 1600-luvulla kopioitiin keskiajalta periytyviä latinankielisiä messu- ja rukoushetkisävelmiä. Dominikaanien vahva asema näyttäytyy vahvana keskiajan lopulta säilyneissä nuottikäsikirjoituksissa, kuten myös heti reformaatioajan alkupuolella laadituissa luterilaisissa laulukokoelmissa. Saksalaiset vaikutteet astuvat kuvaan voimakkaammin vasta myöhemmin reformaatioajalla. Dominikaanisat piirteet voidaan tunnistaa esimerkiksi lauluvalikoimissa ja toisaalta myös sävelmissä.

Nykyisessä, vuoden 1986 suomalaisessa virsikirjassa on edelleen 35 Jacobus Finnon virsikirjaan sisältynyttä virttä.

Sanoi Pietar: duomio päivän -sekvenssin alkua litteroituna. Henricus Malmin käsikirjoituksen ohella litteroinnissa on käytetty apuna tekstin osalta Hemminki Maskulaisen virsikirjaa ja sävelmän osalta Ilmajoen gradualea.

Kuten perinteen siirtymisessä yleensäkin, myös liturginen musiikki on saanut ja saa edelleen vaikutteita omalta ajaltaan ja kasvaa samalla vanhan tradition pohjalta.

Käsikirjoitukset kertovat perinteestä

Reformaatioajan jumalanpalveluselämässä tarvittavia lauluja sisältäviä käsikirjoitussidoksia eli ns. luterilaisia gradualeja on Kansalliskirjastossa Helsingissä ja muutamissa muissa arkistoissa muutamia kymmeniä. Käsikirjoitukset ovat lähes kauttaaltaan sekakielisiä ja sisältävät latinan-, ruotsin- ja suomenkielisiä lauluja, jotka kaikki ovat erilaisia yksilöitä omine erityispiirteineen. Säilyneet käsikirjoitukset ovat peräisin pääosin Lounais-Suomesta. Vanhin ja merkittävin säilyneistä luterilaisista gradualeista on ns. Codex Westh, joka on ainakin osin vuodelta 1546. Kirjaan merkityt omistusmerkinnät liittävät käsikirjoituksen Mathias Westhiin. Käsikirjoituksen laatija tai laatijat eivät ole tiedossa. Hyvin todennäköistä on, että Westhin koodeksiin laulut on kopioitu jo aikaisemmin laadituista, sittemmin kadonneista käsikirjoituksista, mahdollisesti käsikirjoituksen laatijan tai laatijoiden kouluvuosina. Westh toimi Raumalla kappalaisena ja koulumestarina ennen 1500-luvun puolta väliä.

Osa käsikirjoituksiin tallentuneista lauluista on ahkerassa käytössä edelleenkin, kuten nykyisen messusävelmiston 1. sävelmäsarjan *Herra, armahda* -laulu. Alun perin sävelmä lienee 900-luvulta, mutta

Turun hiippakunnan dominikaani-
seen sävelmistöön se ei näytä kuulu-
neen. Suomenkielisiin messusävel-
mistöihin laulu on ilmeisesti tullut
Uppsalan arkkihiippakunnan vai-
kutuksen vuoksi 1600-luvun alussa.
Vanhin laulun säilynyt suomenkie-
linen versio sisältyy Kansalliskir-
jastossa säilytettävään, alun perin
Tukholman suomalaisessa kirkossa
käytettyyn **Antonius Canutin** käsi-
kirjoitukseen, johon on kirjoitettu
vuosiluku 1616. Ruotsinkielisenä
laulu sisältyy jo 1540-luvulla laadi-
tuihin Högin ja Bjuråkerin kirkko-
jen sävelmistöihin.

Kadonnut perinne voi elpyä

Vuoden 1614 kirkkokäsikirjassa
ei enää mainittu siihen asti mes-
suun sisältynyttä introitus-laulua.
Messun aloittava psalmilaulu oli
korvautunut luterilaisella virrellä.
Tuolloin introitusperinne oli vielä
elävää, ja Helsingin koulun opettaja
Michael Bartholdi Gunnærus laa-
tikin koko kirkkovuoden kattavan,
95 introituslaulua käsittävän koko-
elman *Officia Missæ* (1605). Oma-
peräisestä kokoelmasta muodostui
eräänlainen keskiaikaisen psalmi-
laulun suomalaisen, ainakin 500
vuotta kestäneen gregoriaanisen
psalmilaulujatkumon päätepite.
Vasta 1800-luvun loppupuolen li-
turginen uudistusliike synnytti mie-
lenkiintoa psalmilaulun elvyttämi-
seen, ja lähes 300 vuoden kuluttua
introitus palasi suomalaiseen kirk-
kokäsikirjaan johdantovuorolaulun
nimellä. Vuoden 1913 käsikirjan
mukaan alkuvirren jälkeen oli mah-
dollista juhlapäivinä korvata joh-

Herre förbarma -laulu Bjuråkerin kirkon käsikirjoituksessa

dantolauselma johdantovuorolau-
lulla. Jo tätä ennen **Ilmari Krohn**
laati omaperäisen kymmenen psal-
milaulua käsittävän kokoelman
Walittuja Psalmeja (1903). Nykyi-
seen messuun eri tavoin toteutetut
psalmit kuuluvat jälleen erottamat-
tomana osana.

Reformaation merkkipäivinä
on hyvä huomioida oman liturgi-

sen musiikkimme juuret, ja kuinka
vanha perinne elää vielä tänäkin
päivänä toisaalta muuntuneena
tämän ajan musiikiksi ja toisaalta
vanhojen esittämiskäytäntöjen mu-
kaisina esityksinä. Valitettavaa on,
että ainoatakaan näköispainosta
reformaatioajan suomalaisista
nuottikäsikirjoituksista ei ole vielä
julkaistu. ✕

Reformaatioajan suomalaisesta liturgisesta musiikista kiinnostuneille on Sibelius-Akatemiassa viime vuosina julkaistu seuraavat nuottieditiot:

Codex Westh. Westhin koodeksin kirkkolaulut.
Toim. Erkki Tuppurainen. DocMus-tohtorikoulun julkaisuja 2. 2012.
Suomenkielisiä kirkkolauluja 1500–1600-luvulta.
Toimittajat Erkki Tuppurainen ja Jorma Hannikainen.
Sibelius-Akatemia. Kirkkomusiikin osaston ja
Kuopion osaston julkaisuja 33. 2010.
Michael Bartholdi Gunnærus: Officia Missæ (1605).
Sibelius-Akatemia. Kirkkomusiikin osaston julkaisuja 33.
Toimittanut Jorma Hannikainen. 2009.

Yksi opiskelupaikka vähemmän

TEEMU SUOMINEN

KIRKKOMUSIIKIN OPISKELIJA,
OULUN AMMATTIKORKEAKOULU

Viime syksynä Oulun ammattikorkeakoulun kirkkomusiikin koulutusohjelmaa kohtasi yllätys: kanttorikoulutus Oulussa tulee loppumaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että koulutusohjelmaan ei enää oteta uusia opiskelijoita tulevaisuudessa. Opintonsa aloittaneet opiskelijat saavat toki tehdä opintonsa loppuun normaalisti. Lakkauttamisen syyksi OAMK:n johto kertoi alhaisen hakijamäärän.

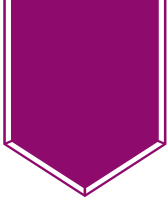
Opiskelijoiden ja opettajien keskuudessa uutinen otettiin vastaan hämmentyneenä. Tällaista päätöstä ei oltu osattu odottaa – jopa kirkkomusiikin koulutuksesta vastaaville opettajille tieto tuli puun takaa. Opiskelijoiden ensimmäinen reaktio ja päällimmäinen tunne tilanteesta oli suru siitä, että uusia opiskelukavereita ei enää tule ja kirkkomuusikoiden tunnetusti tiivis yhteisö tulee väistämättä muuttamaan muotoaan. Mielissä on ollut myös huolta loppujen opintojen säilymisestä laadukkaina; opiskelijoiden määrän vähetessä koulutukselle tyypillisten ryhmäaineiden järjestäminen hankaloitunee, ja monet kurssit ovat käynnissä nyt viimeistä kertaa. Kirkkomusiikin koulutuksen lakkaaminen on ikävä asia myös OAMK:n muulle musiikin osastolle. ”Kirkkarit” ovat olleet vahva osa musiikin opiskelijoiden joukkoa, ja poissaolo tulee varmasti näkymään. Yleistä ihmetystä on ai-

heuttanut se, miten mustavalkoisen tuntuisesti päättävät tahot asiaa käsittelivät. Tuntuu, kuin C-kanttoriksi opiskelevia ei arvostettaisi tai nähtäisi tarpeellisiksi. Tällaiset tunteet eivät valitettavasti kuitenkaan kosketa pelkästään kirkkomuusikoita. Nyky-yhteiskunnan julkisessa keskustelussa tärkeinä asioina pidetään tuottavuutta ja tehokkuutta, eikä alamme ole ainoa, joka on kokenut tai tulee kokemaan kolhuja.

Asia on kuitenkin jo päätetty, eikä sen negatiivisiksi koettuihin puoliin kannata keskittyä liiaksi. Saamme joka tapauksessa olla kiitollisia siitä laadukkaasta koulutuksesta, jota kanttoriopiskelijat ovat Oulun ammattikorkeakoulussa saaneet vuosien varrella. Tulevaisuuden näkymät ovat kirkkomuusikoiksi valmistuvilla kuitenkin erittäin hyvät. Muihin kulttuuri- ja musiikkialoihin verrattuna alan työllisyysnäkymät ovat varsin positiiviset, eikä valmistuvien opiskelijoiden tarvitse pelätä työttömäksi joutumista.

Henkilökohtainen toiveeni on, että tämä koulutuksen lakkaaminen tai muut tällaiset asiat eivät vaikuttaisi negatiivisesti kirkkomuusikoiden käsitykseen oman ammatin merkityksellisyydestä. Meillä opiskelijoilla ja jo työssä olevilla on paljon syytä omata vahva ammatti-identiteetti sekä tuntea ylpeyttä tärkeästä työstämme. ✕

Tuntuu, kuin C-kanttoriksi opiskelevia ei arvostettaisi tai nähtäisi tarpeellisiksi.

LUTHERIN musiikillinen perintö

On tunnettu tosiasia, että Martin Luther ei pelkästään arvostanut musiikkia, vaan musiikki oli hänelle tärkeä uskon välittämisen työkalu ja suorastaan osa hänen elämäntuntoaan. Nostammeko tarpeeksi esille hänen musiikillisen perintönsä vaikutuksia? Millainen rooli luterilaisella musiikkiperinnöllä on kirkossamme nyt 500 vuoden jälkeen? Vietämme reformaation merkkivuotta. Luterilainen kirkkomusiikki ansaitsee yhtä laajan tarkastelun kuin katolisen kirkon opetuksia vastaan suunnatut teesit.

HARRI KERKO

KANTTORI-SÄVELTÄJÄ, LOHJAN SEURAKUNTA

Ei ole merkityksetöntä, että useista muista reformaation haaroista poiketen luterilaisuus vahvisti tuntuvasti musiikin asemaa uskonharjoittamisen osana. Kun muistamme tämän, ymmärrämme ehkä paremmin myös sen, mitä menettämme, jos kaventuvien taloudellisten resurssien paineessa kirkkomusiikkimme perinteisesti korkea ammatillinen taso ajetaan alas.

Luterilaisen kirkon musiikilliset saavutukset ovat valtavat. Hämmästyttävää on, miten monet jumalanpalvelukseen alun perin käyttömusiikiksi sävelletyt teokset edustavat tänä päivänä koko länsimaisen musiikkikirjallisuuden huippua. Toki luterilaisen kirkkomusiikin kehitystä joudutti voimakas tarve saada käyttöön kansankielistä jumalanpalvelusmusiikkia, mutta sekään ei anna täyttä selitystä siihen valtavaan mu-

siikilliseen energiaan, jonka Lutherin kirkko valjasti käyttöönsä.

Virsi yhteyden luojana

Kansankielinen yhteislaulun muoto, virsi, on luultavasti tunnetuin luterilaisuuden tunnusmerkki ja ilmenemismuoto. Sen rooli sekä jumalanpalveluksen proprium-osien syventävänä elementtinä että vapaampien hartaustilaisuuksien tunnelman kohottajana onkin merkittävä. Martin Lutherin innostus rohkaisi säveltäjiä sittemmin hyödyntämään virsikoraalin perinnettä sävellyksissään. Vaikka kansankielinen virsi olikin ollut olemassa jo kauan ennen Lutheria, tiedämme, että hänen ansiostaan virsi sai luterilaisessa jumalanpalveluksessa tärkeän liturgisen funktion. Veisuperinne on aikojen kuluessa heikentynyt, mutta silti sen asema osana hengellisiä toimintamuotoja on

edelleen vankkumaton. Esimerkiksi vuorovirtenä kirkkokuoron ja seurakunnan kesken toteutettu päivän virsi on edelleen yleinen liturgisen musiikin muoto.

Tekstimusiikki selittää liturgian dogmaattista sisältöä

Yhtä hyvin nykyään ei tunneta tapoja, joilla vuosisatojen ajan on käsitelty jumalanpalvelusten tekstikapaleita, lektioita. Alun perin messun lukukappaleet toteutettiin aina laulaen. Tässä luterilainen kirkko ja eräät muut protestanttiset kirkot eroavat toisistaan: toisin kuin esimerkiksi Calvin ja Zwingli, Luther jatkoi lännen ja idän kirkkojen perinnettä tekstikanttiloinnin suhteen. Itse asiassa Luther kehitti kanttilointia entisestään varsinkin, mitä tulee evankeliumin toteutukseen: hän ehdotti, että evankeliumin esittämistä voitaisiin dramatisoida niin, että

kyseisessä tekstissä esiintyvien henkilöiden repliikit kantilloitaisiin eri säveltasoilta. Jeesuksen repliikit tavallisesti kantilloitiin matalammalta kuin esimerkiksi opetuslasten ja muiden. Luther ymmärsi, että roolien jäsentäminen tehostaa tekstin ymmärtämistä.

Luther rohkaisi aktiivisesti säveltäjiä kehittämään tekstimusiikin esitystapoja. Evankeliumikantillointi johtikin nopeaan kehitykseen kohti tekstimotettia ja 1700-lukuun mennessä lopulta evankeliumin musiikillisen esitystavan huipentajaan, evankeliumikantaattiin. Itse asiassa kantaattikirjallisuuden suurimmat merkkitteokset syntyivät aikana, jolloin kirkollinen murros oli jo käynnissä modernien aatevirtausten noustessa esille.

Kohti musiikillista moninaisuutta – kanttorien ja urkuri ammattikunnan synty

Musiikin esittäminen kirkonmenoissa oli jo Lutherin elinaikana muuttunut siinä määrin haastavaksi, että kirkkomusiikin menestyksellinen toteuttaminen edellytti ammattimaista musiikin johtamista. Luterilainen kanttorivirka kehittyi 1500-luvulla. Tärkeä henkilö ammattikunnan vakiinnuttamisessa oli Lutherin aikalainen ja hyvä ystävä, säveltäjä ja runoilija **Johann Walter** (1496–1570). Kanttorien koulutus tapahtui tuohon aikaan yliopistoissa, ja koulutuksen ansiosta kirkkomuusikoiden yhteiskunnallinen asema olikin 1500-luvulla merkittävä. Kirkon musiikin yhä kehittyessä kanttorien ja urkuri vastuu musiikinjohtajina laajeni ja vahvistui 1600-luvulla; kaupungin musi-

kot alkoivat toimia heidän alaisuudessaan jumalanpalveluselämässä.

Metafyysisen olemassaolon aistintaa

Luterilaisen kirkkomusiikin kiehtovin piirre on sen avarakatseisuus. Roomalaiskatolisen kirkon ”universaaleista” säädöksistä siirryttiin yksittäisiin maakirkkoihin ja Pohjoismaissa valtioiden ja kirkon liittoihin, siis tietyllä tasolla kulttuuriin autonomiaan. Kansankieli oli tietyksi osa kulttuuria ja näin ollen osaltaan vaikuttamassa esimerkiksi kirkollisen taiteen ilmenemismuotoihin. Lutherin oli tavallaan pakko jättää musiikilliset tyyllisuuntaukset ratkaisematta. Näistä lähtökohdista luterilainen kirkkomusiikki alkoi elää huomattavan vapaana ja versoutui moniin suuntiin. Kehitys jatkuu vapaana tänäkin päivänä.

Luterilainen kirkkomusiikin tyyllinen kirjo on siis rikastunut, mutta jotain on myös menetetty. Tämä on myös oikeastaan kirjoitukseni päämotiivi. Pietismin ja valistuksen aikakausina rationaalinen ajattelutapa vahvisti Raamatun sanan järkipäristä selittämistä. Tämän seurauksena tekstikantillointi hävisi, ja samalla tekstilähtöisen käyttömusiikin hyödyntäminen heikentyi. Musiikkia saattaa kyllä palveluksissa olla runsaastikin, mutta se sijoitetaan usein kohtiin, joissa sen mahdollisuudet reagoida kyseessä olevaan aiheeseen ovat vähäiset. Näin ollen jumalanpalvelusmusiikilla ei enää saada yhtä tehokkaasti aikaan uskonharjoittamisen ”tuoksua”. Vaikka historiallisten tekstimusiikkityylien elvyttämisestä on merkkejä, emme silti

juuri kuule lektiokantillointia, tekstimotetteja, evankeliumikantaatteja. Merkillepantavaa on myös, että käyttömusiikin esittäminen tapahtuu jumalanpalveluksen sijaan etupäässä kirkkokonserteissa.

Tuntuma liturgian osien symboliikkaan ja Raamatun tekstien metaforien aistimiseen on heikentynyt sitä mukaa, kun sanan rationaalisen selittämisen osuutta on voimistettu. Palveluksen keskuksiksi on ajat sitten vakiintunut saarna. Jumalanpalveluksen rakenteeseen ei sinänsä ole puututtu eikä sitä ole kyseenalaistettu, mutta asiaan suhtaudutaan välinpitämättömästi. Saarnan voimakas korostaminen on mielestäni tapahtunut evankeliumin musiikillisten tehokeinojen kustannuksella. Minusta kannattaisi pysähtyä miettimään messun dramaturgiaa mahdollisuuksia ja sen painopisteitä. Voisimmeko selkokielisen selittämisen ohella antaa myös tilaa mysteerin aistimiseen? Tarvitseeko kaikkea aina ymmärtää? Täytyykö Raamatun tekstien sisältöä aina opettaa? ✕

Harri Kerko ja Juhani Haapasalo pitävät Lutherin musiikillinen perintö -seminaarin Lauttasaaren kirkossa 29.10. klo 18.

Aistillinen LUTERILAISUUS

Teesi: Luterilaisuus on aistillista ja elämänmyönteistä hengellisyyttä, joka vaalii ihmisen tunne-elämää ja arvostaa esteettistä kokemusta. Se on arkinen elämäntapa, jolle Jumala on antanut huumorin ja mielikuvituksen siivet.

MIKKA ANTILA

TT, VT. KAPPALAINEN, HATTULAN SEURAKUNTA

Koska reformaation juhluvuonna muistellaan erityisesti Lutherin 1517 julkaisemia 95 teesiä, ilmaisen tämän artikkelin sisällön yllä olevalla teesillä. Teesini on tarkoitettu herätteleväksi, jopa paradoksaaliseksi: luterilaisuusko – tuo sakastinhajuinen virkamiesmäinen valtiokirkollisuus – aistillista? Kun ajattelen harvalukuista ja vaisusti veisaavaa kirkkokansaa vetäytyneenä kukin omaan penkkiinsä, minun on vaikeaa yhdistää sitä kuvaa elämänmyönteiseen ja tunnekylläiseen kristillisyyteen. Kun muistan, miten hetki sitten vielä meikkaaminen ja sähkökitaran soitto oli synnillistä, ajatus siitä, että luterilaisuus olisi esteettistä, alkaa naurattaa. Tunnustuskirjat, joissa oikeaa oppia vanhurskauttamisesta muotoiltiin millimetrintarkasti ja pienetkin painotuserot johtivat oppituomioihin, ovat usein kaukana huumorista tai mielikuvituksen käytöstä.

Teesini on kuitenkin perusteltavissa luterilaisuuden perusdokumenteilla. Lutheria ja erityisesti suomalaista Luther-tutkimusta lukeneille ajatukset eivät ole lopulta mitenkään uusia. Tässä yhteydessä viittaatan vain **Jari Jolkkosen** ja

Jaakko Heinimäen muutaman vuoden takaiseen kirjaan *Luterilaisuuden ABC. Synkkä ja harmaa käsikirja* (Edita 2008). Yllä oleva yhteenveto luterilaisuudesta lienee silti epätyypillinen. Siksi avaan teesiäni seuraavassa. Ajatuksissa on myös vahva liittymä musiikin teologiaan.

Aistillisuus

Augsburgin Tunnustuksessa hylätään käsitys, jonka mukaan Pyhä Henki tulee ihmiseen ilman ulkonaista sanaa. Ulkonainen sana on saksaksi *leibliches Wort*, ”ruumiillinen sana”. Ilmaisuu tuo mieleen ennen kaikkea sakramentit, joissa sana on yhdistynyt aineeseen. Mutta myös sananjulistus on ruumiillista sanaa siinä mielessä, että sana tavoittaa kuulijan ääniaaltojen värähtelynä korvakäytävässä. ”Ruumiillinen sana” esiintyy nimenomaan kirkon virkaa käsittelevässä artikkelissa (CA V). Kirkon virkaa tarvitaan uskon herättämiseksi, koska ihminen on aistillinen olento ja tarvitsee jotakin ulkonaista johon tarttua ja jonka avulla saada uskon sydämeensä. ”Onhan koko evankeliumi ulkonaista, suullista saarnaa”, kärkehtää Luther Isossa Katekismuksessa. Aistillisuuteen (tai aistisuuteen, jos ”aistillinen” herättää liian

syntisiä mielleyhtymiä) liittyy myös toiston tarpeellisuus. Meidän on yhä uudelleen puhuttava, kuultava ja laulettava evankeliumia, koska unohtamme sen aina. Tarvitsemme myös yhteisöä, koska kaipaamme ihmisiä, jotka tuoksuvat ja tuntuvat joltakin.

Musiikin merkitys luterilaisessa kristinuskossa ei perustu siihen, että se olisi kaikista taiteista jotenkin henkisin. Päinvastoin, mikään muu taide ei ole niin riippuvainen fyysisestä toiminnasta. Musiikkia ei ole olemassa ennen kuin urkuri alkaa soittaa tai vaari veivata gramofoniaan, eikä sen jälkeen kun se päättyy.

Elämänmyönteisyys

Uskonto, joka korostaa ihmisen tiedon, tahdon ja tunteen perinpohjaista turmeltuneisuutta, ei kuulosta mitenkään elämänmyönteiseltä. Suhteessaan ihmisen kykyihin ilman Jumalaa luterilaisuus onkin inhorealistinen tai suorastaan synkkä. ”Maailman vanhetessa ihmisluonto yhä vain heikkenee”, valittaa Augsburgin Tunnustus. Mutta kun Jumala otetaan mukaan lukuun, ääni muuttuu kellossa. Elämme pelottavassa maailmassa, jossa uutiset eivät anna syytä iloon. 1500-luvulla ilonaiheita oli tuskin

enemmän, elinajanodote huomattavan matala ja Eurooppa kaaoksesa. Silti Luther korostaa, miten suuri Jumalan armo on se, että maailmassa on muitakin kuin murhaa, sotaa ja kuolemaa. Ja vaikka hän ajatteli elävänsä maailmanlopun kynnyksellä ja näki kirkossa lukuisia väärinkäytöksiä, hän iloitsi siitä, että kirkossa sittenkin edes joskus julistetaan oikeaa evankeliumia. Kun pappi murehtii sitä, miten vähän ihmisiä tulee kirkkoon ja miten vähän kiinnostuneita hekään ovat uskosta, on hyvä muistaa Lutherin sanat Isosta Katekismuksesta: ”Kaste on aina oikea, vaikka vain yksi ihminen kastettaisiin, eikä edes hän uskoisi oikein.” Jumala on hillittömän optimismin lähde.

Tunne-elämä

”Meidän tulee pelätä ja rakastaa Jumalaa.” Näin aloittaa Vähä Katekismus jokaisen käskyn selityksen. Se haluaa siis vedota tunteisiin. Tunteet liittyvät ruumiillisuuteen ja aistillisuuteen – ne saavat pulssein kiihtymään, kädet tärisemään ja posket punoittamaan. Juuri sen vuoksi tunteet ovatkin länsimaisessa filosofiassa ja teologiassa olleet epäilyttäviä ilmiöitä. Ne muistuttavat siitä, etteivät ihmiset ole ajattelevia koneita, vaan heikkoja olentoja, jotka suru ja viha, nautinto ja pelko saavat suunnilta. Luterilaisuudessa on ymmärretty, että tunne ohjaa ihmistä enemmän kuin järki. Vaikeasti avautuva oppi ihmisen tahdon vapaudesta – tai sen puutteesta – avautuu tunteen kautta. Ihminen ei voi päättää alkaa rakastaa. Siksi ihmisen tunne-elämää pitää ruokkia ja vaalia. Siksi musiikki – tunteiden kieli – on jumalanpalveluksessa niin tärkeää. Näkemys tunne-elämän keskeisyydestä huipentuu Melanchthonin

”

Jumala on
hillittömän
optimismin
lähde.

sanoi Augsburgin Tunnustuksen Puolustuksessa (Apol. XXIV), kun hän ymmärtää Paavali ilmaisun ”järjellinen jumalanpalvelus” (Room 12:1) tarkoittavan ”sisäistä jumalanpalvelusta, – pelkoa, uskoa, avuksihuutamista, kiitosta”. Toisin sanoen, tunne on järkevempää kuin järki.

Esteettinen kokemus

Ottaen huomioon sen epäluulon ja lokeroinnin, mitä kristitty tanssija, näyttelijä tai muusikko ehkä edel-

"Sanoisin muillekin suomalaisille, että kannattaa lähteä."

The New York Times

NEW YORK, TUESDAY, OCTOBER 14, 2014

leenkin kohtaa, luterilaisuuden syvä esteettinen perusluonne on tärkeää muistaa. Ei ole kysymys vain siitä, että taiteelliset harrastukset ovat kristitylle luvallisia tai että jumalanpalveluksessakin voi tanssia. Koko vanhurskauttaminen on esteettinen tapahtuma. Jumala näkee meidät kauniina Kristuksen tähden. "Kun katsoo maailmaa enkelin silmin, niin nähdä voi sen kauneuden" ei ole tarkkaan ottaen sitaatti Tunnus-tuskirjoista vaan **Arja Korisevalta**, mutta tiivistää luterilaisen teologian mainiosti. Ei tämä mikään itses-täänselvyys ole. Maailma ei näyt-täydy välittömästi kauniina paik-kana, ja vielä vaikeampaa on uskoa itse olevansa Jumalan silmissä moitteettoman ihana. Tässä kohtaa Luther sanoo eräessä saarnassaan, että älä usko sitä miltä itse omissa silmissäsi näytät ja mitä järki sinulle sanoo, vaan usko Kristusta, joka sa-noo, että olet ihana. Siksi usko on ainoa tapa nähdä tämä maailma kauniina.

'Huumori

Samaishessa saarnassa Luther sa-noo: "Miksi ei sydämeni nyt ole täynnä naurua ja iankaikkista rie-mua, vaikka minä kuulen ja tie-dän, että hän sanoo tahtovansa olla minun rakkaana ylkänäni?" Nauru ei ole ollut mikään kristin-uskon tuntomerkki. Tunnetuim-mat luostarisäännöt neuvovat, että naurusta tulee pidättyä. Evankeliu-mitkin kertovat kyllä, että Jeesus itki, mutta naurusta ei mainita mi-tään. Lutherin ajattelun mukaan se on kuitenkin Perkele, joka ei siedä naurua. Paholainen on murheelli-suuden henki, joka vierastaa kaik-kea viatonta iloa. Viatonta iloa tar-joavat hyvä seura, leikinlasku, hyvä ruoka ja juoma sekä ennen kaik-kea musiikki. Niin kuin kauneuden tajuaminen, myös huumorin taju-aminen on uskon seurausta. Evan-geliumi riisuu ihmisen luulot itses-tään ja tekee hänet naurunalaiseksi – kuitenkin samalla katsoen häntä lempeästi, iankaikkisen rakkauden silmillä.

Luovuus ja mielikuviutus

Jos esteettisyys, tunne ja huumori on jotenkin luterilaisuudelle luon-teenomaista, mielikuviutuksen hen-gellistä merkitystä tuskin tarvit-see alleviivata. On hyvä kuitenkin muistaa, että luterilainen tulkinta uskosta antaa taiteilijalle suuren va-pauden. Kaikkia ihmisen kykyjä tarvitaan evankeliumin julistamista varten. Kun Luther antoi ohjeita alttaritaulun maalaajille, hän ko-rosti, että taiteilijan on käytettävä mielikuviutustaan. Evankeliumit ei-

Elämme pelottavassa maailmassa, jossa uutiset eivät anna syytä iloon. 1500-luvulla ilonaiheita oli tuskin enemmän, elinajanodote huomattavan matala ja Eurooppa kaaoksessa. Silti Luther korostaa, miten suuri Jumalan armo on se, että maailmassa on muutakin kuin murhaa, sotaa ja kuolemaa.

vät kerro yksityiskohtia siitä, keitä kaikkia oli Jeesuksen ristin juurella, millaiset ilmeet heillä oli jne. Tai-teilijan on jopa keksittävä Raama-tun tapahtumia omasta päästään. Tietenkään taiteilijan vapaus ei ole mielivaltaista – koskapa olisi. Par-haat laulut kirkossa ovat ne, joita ei ole vielä laadittu.

Arki

"Kristitty ei elä itsessään, vaan Kristuksessa ja lähimmäisessään", sanoo *Kristityn vapaudesta* – trak-taatti. Se vaatii empatiaa, huumo-ria ja mielikuviutusta. Mielikuviutuk-setonta olisi lähteä luostariin tai vetäytyä uskovaisten alakulttuu-riin. Paljon vaativampaa on elää us-koa todeksi keskellä arkista elämää, jopa sellaisten ihmisten keskellä joita asia ei voisi vähempää kiinnos-taa. Arjessa sana "aistillinen" al-kaa yhä enemmän muistuttaa sanaa "ärsyttävä" tai "rasittava". Sellaista sen pitääkin olla. ✕

”

Kun katsoo maailmaa enkelin silmin, niin nähdä voi sen kauneuden.

LUTHER

- REFORMAATTORI VASTOIN TAHTOAAAN

Luther halusi uudistaa kirkon, mutta epäonnistui. Sen sijaan hän perusti oman kirkkokunnan. Tämän takia hän kiinnostaa sekä niitä, jotka kutsuvat itseään hänen nimensä mukaan ja niitä, joiden on syytä pitää häntä harhaoppisena.

SIMO HEININEN

YLEISEN KIRKKOHISTORIAN EMERITUSPROFESSORI, PORVOO

Wider das Papsttum zu Rom vom Teuffel gestiftet/ Mart. Luther D.

Wittenberg/1545.
durch Hans Lufft.

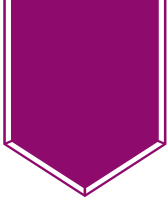
Der aller heiligste Vater Sanct Paulus Tertius/ als were er ein Bischoff der Römischen Kirchen/ hat zwey breue an Carolum Quintum vnsern Herrn Keiser geschrieben/ darinnen er sich fast zornig stellet/ murret vnd thümet seiner Vorfarn Rempel nach/ Es gebüre nicht einem Keiser noch jmand ein Concilium anzusetzen/ auch nicht ein National/ sondern allein dem Papst/ der allein macht habe zusegen/ ordiniren/ schaffen/ alles was in der Kirchen zu glauben vnd zuleben ist. Hat auch eine Bulla (mit vrlaub zu reden) auslassen gehen/ nu fast zum fünfften mal/ Vnd sol nu abermal zu Trennt/ das Concilium werden/ doch so fern/ das niemand dahin come/ on allein seine grundsuppe/ Epicurer/ vnd was jm leidlich ist. Hierauff ist mich lust antworten zu antworten/ mit Gottes gnad vnd hülffe/ Amen.

Geflick/ Wit ich dich vmb Gottes willē wer du bist/ ein Christ/ ja auch wer du noch natürliche vernunft hast/ Sag mir doch/ ob du es verstehen oder begreifen mügest/ Was das für ein Concilium sey/ A ij oder

Mitä Luther itse ajatteli siitä mitä oli saanut aikaan ja millä tavalla? Tästä meillä on hänen oma kertomuksensa. Maa-liskuun viidentenä päivänä vuonna 1545 hän istui työpöytänsä ääressä

Wittenbergin augustinolaisuustarissa ja kirjoitti esipuheen koottujen teostensa latinankieliseen laitokseen. Sen ensimmäiseen osaan oli koottu hänen reformaation alkuvuosina 1517–1520 kirjoittamansa tekstit, aneteeseistä alkaen.

Luther olisi mieluummin - näin hän ainakin esipuheessaan kirjoittaa - nähnyt omien kirjojensa vaipevan unohduksiin, jotta paremmille, ennen kaikkea itse Raamatulle, jäisi tilaa. Mutta ystävien pakottamana hän oli suostunut kirjoittamaan esi-

puheen ja kertomaan, miten kaikki tapahtui, miten reformaatio alkoi.

Vanha professori muistelee

Maaliskuussa 1545 Luther oli 62- tai 63-vuotias (syntymävuodesta ei ole täyttä varmuutta), vanha mies aikansa mittapuun mukaan. Hän kärsi ajoittain unettomuudesta ja sappikivistä, ja häntä vaivasi angina pectoris, johon hän vuotta myöhemmin kuoli. Hän ei enää muistuttanut sitä askeettista munkkia, joka oli nostanut kapinalipun. Hän oli heittänyt pois munkinkaapunsa ja eli Katariina-emännän käskyvalan alla entisessä luostarissaan perheensä, sukulaistensa, vieraidensa ja täyshoidossa pitämiensä ylioppilaiden ympäröimänä. Hän ei ollut jättänyt professorinvirkaansa eikä sivutointaan kaupunginkirkon saarnaajana. Myös kirjallinen työ jatkui, joskaan viimeiset teokset eivät kuulu reformaattorin parhaimpiin. Juutalaisvastaiset kirjoitukset ovat masentavaa luettavaa, eikä teos Perkeleen perustamasta Rooman paaviudesta kuulu niihin, joita Lutherin ekumeenisuudesta vakuuttuneet siteeraavat.

Vanhan Lutherin elämänpääpiiri oli rajoittunut. Hänet oli kahdesti kirottu. Paavi Leo X oli julistanut hänet pannaan vuonna 1521. Hän ei enää ollut paavin johtaman kirkon jäsen. Hänen opetuksensa oli havaittu vääräksi ja hänen kirjansa oli käsketty polttaa – ja ne oli monin paikoin myös poltettu. Lutherin päällä lepäsi myös keisari Kaarle V:n samana vuonna 1521 Wormsin valtiopäivillä julistama valtakunnankirkous. Keisarin vallalla oli kuitenkin rajansa. Pyhä saksalais-roomalainen keisarikunta oli ja-

kautunut pikkuvaltioihin, joista osa ei totellut keisarin käskyjä. Tottelemattomiin kuului Saksin vaaliruhtinaskunta. Sen hallitsija Fredrik Viisas oli alusta alkaen ottanut etevän professorin suojelukseensa, ja hänen seuraajansa jatkoivat samaa politiikkaa. Keisarin käskyä ei pantu täytäntöön. Lainsuojaton oli turvassa, mutta vain oman ruhtinaskuntansa alueella. Siellä Luther myös pysyi elämänsä loppuun saakka.

Kirjoittaessaan maaliskuussa 1545 esipuhettaan Luther tiesi varsin hyvin, mitä hän oli saanut aikaan ja mistä häntä syytettiin. Hän oli saanut aikaan sen, että yhtenäinen kirkko oli jakautunut kahtia. Hän oli selityksen velkaa, ja hän antoi sen. Hän kirjoitti: ”Alussa minä olin yksin.” ”Alussa” tarkoitti vuoden 1517 syksyä.

Naulasiko Luther teesinsä?

Reformaation alkukohtana pidetään tämän vuoden lokakuun 31. päivää, jolloin Luther perimätiedon mukaan naulasi teesinsä Witten-

bergin linnankirkon oveen. Perimätietoa on myöhemmin kuvitettu ja paisuteltu, ja se on saanut legendanomaisia piirteitä. Kerrottiin, että Lutherin vaaliruhtinas Fredrik Viisas oli edellisenä yönä nähnyt unen munkista, joka kirjoitti sulakynällä linnankirkon oveen. Sulka oli niin pitkä, että se ulottui Roomaan saakka ja pudotti kolmin kertaisen kruunun paavin päästä. Reformaation ensimmäisenä juhluvuotena 1617 ilmestyi lentolehminen, jossa kertomus on kuvitettu puolen sivun kokoisella puupiiroksella. Romantiikan ajan historia-maalaukset esittävät Lutherin vasa-roimassa teesejään monilukuisen ja edustavan yleisön edessä.

Mutta onko perimätieto vain legendaa? Naulasiko Luther todella teesinsä? Tästä tutkijat eivät ole päässeet yksimielisyyteen. Toisaalta oli normaali – ja meidän päiviemme asti jatkunut akateeminen käytäntö – että väitöskirjat asetettiin julkisesti esille, ja linnankirkon ovi oli Wittenbergin yliopiston ilmoitus-taulu. Toisaalta tieto teesien naulaamisesta on vasta Lutherin kuoleman jälkeiseltä ajalta.

Teesit koskivat aneita. Niiden alkuperäinen tarkoitus ei ollut antaa syntejä anteeksi rahamaksua vastaan, mutta näin niitä markkinoitiin: ”Kun raha kirstuun kilahtaa, niin sielu taivaaseen vilahtaa.” Luther esitti teeseissään, että aneoppia käsiteltäisiin akateemisissa väitteilyssä. Tällaista ei koskaan järjestetty, ja voi kysyä, olisiko maaseutuyliopistossa latinaksi pidetty väitöstilaisuus herättänyt suurtaakaan huomiota.

Vuoden 1545 esipuheessa Luther ei puhu mitään teesien naulaa-

”
Onko
perimätieto
vain legendaa,
naulasiko
Luther todella
teesinsä?

misesta vaan siitä, että hän lähetti ne kirkolliselle esimiehelleen, Mainzin arkkipiispa Albrechtille, jonka valtuutuksella aneita myytiin. Saatikirjeessään hän pyysi arkkipiispaa poistamaan väärinkäytökset. Albrechtin neuvonantajat tutkivat teesejä ja huomasivat, että niissä asetettiin paavin arvovalta kyseenalaiseksi. Teesit lähetettiin Roomaan tutkittavaksi. Tämä – eikä teesien mahdollinen naulaaminen – aloitti Lutherin asian käsittelyn korkeimmassa paikassa eli Rooman kuuriassa. Tällöin teesit olivat jo levinneet saksaksi käännettynä.

Teesien julkaiseminen ja leviäminen saksan kielellä sekä asian vieminen Roomaan panivat alulle kirkon vallankumouksen. Luther kertoo esipuheessaan, että hän julkaisi teesinsä ja saksankielisen selityksen aneista aavistamatta seurauksia. Hän kirjoittaa:

”Mutta tämä oli samaa kuin jos olisin sortanut taivaan alas ja polttanut poroksi maan piirin. Minua syytettiin paavin edessä, minulle lähetettiin haaste, jossa minut käskettiin tulemaan Roomaan, ja koko paavikunta nousi minua, yhtä ainoata miestä vastaan.”

Mutta – näin hän korostaa – hän ei pyrkinyt tähän eikä hän halunnut tätä: ”Jouduin näihin selkkauksiin sattumalta enkä omasta halustani, mistä Jumala olkoon todistajani.”

Luther oli kuin noidan oppipoika, joka ei ollut aavistanut, millainen vaikutus hänen valmistamilaan keitoksilla oli. Tapahtumat veivät hänet mukaansa, mutta hän vakuuttaa esipuheessaan, että nämä tapahtumat ja koko riita kirkon johdon kanssa tulivat hänelle yllätyksenä, eikä hän ollut pyytänyt niitä.

Kirjoittaessaan maaliskuussa 1545 esipuhetta Luther tiesi varsin hyvin, mitä hän oli saanut aikaan ja mistä häntä syytettiin. Hän oli saanut aikaan sen, että yhtenäinen kirkko oli jakautunut kahtia.

Mainzin arkkipiispa, jolle Luther oli lähettänyt teesinsä, vei siis asian Roomaan. Kirkollisen oikeuden myllyt jauhoivat hitaasti. Hidastelu osoittautui kohtalokkaaksi, sillä sen aikana Luther sai sekä vastustajia että kannattajia. Hänelle itselleen ja hänen kannattajilleen tuli selväksi, että hän oli Jumalan valitsema ase kristikunnan uudistamiseksi. Hänelle selvisi myös, että sekä paavi että kirkolliskokous saattavat erehtyä, sillä ehdoton arvovalta on ainoastaan Raamatulla. Hän tuli jopa siihen tulokseen, että paavin valta oli vastoin Raamattua, itse asiassa Perkeleen perustama.

Luther ei peruuttanut opetustaan paavin lähettilään eikä keisarin edessä. Seurauksena oli sekä kirkon että valtakunnan kirous.

Mutta nyt hän ei enää ollut yksin, vaan jumaloitu profeetta ja kansallissankari. Kirjoittaessaan esipuhettaan hän ei enää pyrkinyt uudistamaan koko kristikuntaa, eikä ollut enää reformaattori sanan alkuperäisessä merkityksessä. Aneteeseistä alkanee selkkaukset, joihin hän oli joutunut ”sattumalta eikä omasta halustaan”, olivat johdaneet läntisen kristikunnan hajoomiseen ja oman kirkkokunnan perustamiseen. ✕

AKIN JÄSENKYSELY 2017

TOIMITUSKEIKAT JA NIIDEN KORVAAMINEN

Tammikuussa AKIn jäsenistölle lähetetyn jäsenkyselyn tulokset valmistuivat keväällä. Tässä artikkelissa esitellään kyselyn tuloksia toimitusten osalta. Osiossa kysyttiin sekä papeilta että kanttoreilta kasteiden, vihkimisten ja hautaan siunaamisten toimittamisesta muualla kuin omassa työseurakunnassa vuoden 2016 aikana. Seuraavassa Cruxissa haastatellaan pappeja ja kanttoreita pöydän molemmilta puolin; toimituskeikkaa tekevinä ja toimituskeikkalaisia etsivinä.

Kyselyyn vastasi 1 117 henkilöä eli 35 % kyselyn saaneista. Vastaajista 1 048 ilmoitti työtilanteensa, 69 henkilöä jätti kertomatta, millaisessa työssä on vastaushetkellä. Vastaajista virkasuhteessa oli 856 (82 %) ja työsuhteessa 120 (11 %). Freelancerina, silpputyössä ja palkkioilla toimivia oli 14 (1 %) ja työttömänä 34 (3 %). Perhevapailla tai muulla vapaalla oli 18 henkilöä (2 %).

Kyselyyn vastaajista oli naisia 55 % ja miehiä 45 %. Pappisliiton jäseniä oli 78 % ja Kanttori-urkuriin jäseniä 22 %. Hiippakunnallisesti vastaajat jakautuivat melko tasaisesti suhteessa hiippakunnan kokoon.

Toimituskeikat ja niiden korvaaminen

Toimituskeikat ja niiden korvaaminen oli yksi kyselyn neljästä aihealueesta. Erityisesti haluttiin selvittää, maksetaanko oman työseurakunnan ulkopuolella tehdystä

toimituksista palkkiota tai kilometrikorvausta ja onko korvausten maksajana seurakunta vai toimituksen pyytäjänä toiminut omainen. Vastausten yhteenvedosta ei selvinnyt, olivatko kaikki vastaajat työssä koko-aikaisesti. Kysymyksen asettelu kuitenkin tuottaa tällaisen oletaman.

Pääsääntöisesti palkkiota ei makseta

Kyselystä kävi ilmi, etteivät vastaajat pääsääntöisesti saaneet palkkiota tai matkakorvausta oman työseurakunnan ulkopuolisista toimituksista. Vastaajien enemmistön mielestä se oli hyväksyttävää, mutta reilu kolmannes ei tee palkkiottomia keikkoja mielellään.

Liittojen eroja

Kyselyssä verrattiin vastauksia vastaajan edustaman liiton mukaan. Pappisliiton (SKPL) jäsenet tekevät kyselyn mukaan hieman enemmän toimituksia muualla kun omassa työseurakunnassa verrattuna Kanttori-urkuriin (SKUL) jäseniin.

SKUL:n jäsenistä suurempi osuus on saanut palkkioita toimituksista oman seurakunnan ulkopuolelta. Tuloksissa suurin ero on siinä, että SKPL:n jäsenistä selvästi isompi osuus eli 61 % ilmoittaa voivansa tehdä kohtuullisen määrän (1-5) toimituksia mielellään ilman korvauksia. Vastaava luku SKUL:n jäsenten kohdalla on vain 29 %.

Omaiset ja palkkiot

Kyselyn tuloksissa oli mielenkiintoista, että omaiset olivat maksaneet jonkin verran toimituspalkkioita, joko rahapalkkiona tai tavarana. Myös matkakorvauksia oli maksettu jonkin verran. Suurin osa toimitusten tekijöistä ei ollut kuitenkaan saanut tällaisia palkkioita. Puhtaan rahapalkkion saajat jäivät muutamaa prosenttiin. Prosentuaalisesti eniten omaisilta saatuja palkkioita oli henkilöillä, jotka olivat tehneet 1-5 toimitusta. Matkakorvausta oli saanut 1-5 toimitusta tehneistä työntekijöistä 13 %. Vain 4 % oli saanut palkkiota

rahana ja 11 % oli saanut korvausta muulla tavoin, esimerkiksi tavarana. Toimitusten määrän kasvaessa suuremmaksi palkkiota tai matkakorvausta saaneiden prosenttiosuudet jäivät 0-2 %:n väliin. Nämä prosenttilukemat ilmenevät kyselystä, kun tarkastellaan molempia liittoja yhdessä.

Kirkkojärjestys kieltää palkkion vastaanottamisen tai pyytämisen omaisilta tai muuten toimituksen kohteena olevilta henkilöiltä. Kyselyn mukaan käytäntö ja todellisuus ovat kuitenkin pienessä määrin erilaisia kuin kirkkojärjestyksen pykälet.

Olen pientä opinnäytetyötä varten tehnyt pienimuotoisen teemakyselyn keikkatyön tekemisestä, ja myös siinä yhteydessä palkkion saaminen tuli esille. Omaan kyselyyni palaan Cruxin seuraavassa numerossa. Haluan kuitenkin tuoda esille, että kyselyni tulosten mukaan hautaustoimistot laskuttavat jonkin verran toimituspalkkioita omaisilta kirkon työntekijöiden puolesta.

Pappien ja kanttorien erot suhteessa omaisilta saatuihin korvauksiin

Poimittaessa kyselystä erilleen kanttorien ja pappien saamat erityyppiset korvaukset omaisilta käy ilmi, että kanttorien prosentuaaliset luvut ovat hieman korkeammat puhtaasti rahasta puhuttaessa. Papit, jotka ovat tehneet 1-5 toimitusta vuoden aikana, ovat saaneet rahapalkkiota 3 %:ssa tapauksista ja 1-5 toimitusta tehneet kanttorit 10 %:ssa. Matkakorvauksia papit ovat saaneet 14 %:ssa tapauksista ja kanttorit 10 %:ssa. Tavarapalkkioiden osuus on papeilla 12 % ja kanttoreilla 9 %.

Viisi väittämää

Kyselyssä pyydettiin ottamaan kantaa viiteen väittämään. Prosentuaalisesti kiinnostavin ja korkeimmat arvot saanut väittämä oli taulukossa viimeisenä oleva ”Palkkausta tulisi muuttaa siten, että peruspalkka olisi pienempi, mutta toimituksista saisi palkkion myös omassa seurakunnassa”. Käytännössä tätä väittämää

vastustaa 84 % vastaajista ja vain 6 % kannattaa väittämää joko täysin tai jossain määrin. 11 %:lla ei ole mielipidettä asiasta.

Edelliseen läheisesti kytkeytyvä väittämä on ”Seurakunnan tulisi aina maksaa toimituspalkkio, koska toimitukset ovat lakisääteisiä tehtäviä.” Tämän väittämän kohdalla löytyi yllättävän paljon saman mielisiä, sillä väitettä kannatti lähes puolet vastaajista (44 %). Kantaa ottamattomia oli viidennes (21 %). Eri mieltä tai täysin eri mieltä väitteestä oli kolmannes vastaajista (34 %).

Kolmas kiinnostava ja edellisiin liittyvä tulos on, että 57 %:n mielestä ”Seurakuntia ei voida velvoittaa palkkion maksamiseen silloin, kun sen jäsenet hankkivat papin tai kanttorin muuta kautta”. 24 % vastaajista kannattaisi palkkion maksamista näissä tilanteissa. Lähes viidennes vastaajista ei ottanut kantaa asiaa (18 %).

Neljännestä väittämästä ”Kirkkojärjestyksen palkkionottokiello kirkollisista toimituksista tulee säilyttää nykyisellään” oli samaa mieltä tai lähes samaa mieltä noin puolet vastaajista (51 %). Lähes viidenneksellä ei ollut mielipidettä asiaan (18 %). Muutosta toivoo tai siihen olisi valmis noin kolmannes vastaajista (31 %).

Viides väite ja vähän uudempi näkökulma asiaan oli ”Kirkon tulisi rakentaa järjestelmä, joka mahdollistaa papille ja kanttorille palkkion laskuttamisen suoritetusta toimituksesta.” Väitettä kannattaa noin puolet vastaajista (51 %). Kantaa ottamattomia on noin viidennes (22 %) ja näkemyksen kanssa eri mieltä tai lähes eri mieltä on vajaa kolmannes (28 %). ✕

TYÖN, PERHEEN JA MUUN ELÄMÄN YHTEENSOVITTAMINEN TYÖNOHJAUKSEN AIHEENA

Miten työn, perheen ja muun elämän yhteensovittaminen sujuu nyt, kun naiset ovat toimineet pappeina reilut kolmekymmentä vuotta?

HELI INKINEN

TT, TYÖNOHJAAJA, TUTKIJA, TURKU

Tutkin vuonna 2016 teemaa *Työn, perheen ja muun elämän yhteensovittaminen työnohjauksen aiheena*. Oma työnohjaus- ja pappiskokemukseni ja havaintoni vuosien ajalta on kuitenkin rajallinen ja subjektiivinen. Siksi päätin kääntyä parviällyn puoleen ja kirjoitin kysymykseni Facebookin kolmeen suljettuun ryhmään: 1. Työnohjaajan tietopankki, 2. Varsinais-Suomen työnohjaajat (STOryn jäseniä) ja 3. Naispapeilla on Painavaa Sanottavaa! (keväällä 2016 perustettu pappisnaisten ryhmä). Olen Suomen työnohjaajat ry:n (STOry) jäsen ja pappi ja siksi näiden suljettujen ryhmien jäsen. Keskityn tässä artikkelissa pappisnaisten ryhmän vastauksiin.

Kirjoitin 22.4.2016 edellä mainittuihin ryhmiin viestin, joka pappisnaisten ryhmässä oli seuraava:

”Kirjoitan parhaillaan artikkelia aiheesta Työ, työnohjaus ja perhe. Onko sinulla kokemuksia, miten yhdistää työ ja perhe-elämä? Miten

työajaton työ tai vuorotyö vaikuttaa parisuhteeseen, lastenhoitoon jne.? Pitäisikö työnohjauksessa/coachin- gissa olla tilaa puhua näistä asiois- ta? Voit kirjoittaa minulle myös sähköpostiin. Kaikista kokemuk- sista kiitollisena!”

Oheinen kysymys tuotti pappis- naisten ryhmään kaksikymmentä- kolme viestiä tai kommenttia, joi- den kirjoittajina oli kuusitoista pappisnaista. Viestien sisällöistä päätellen naiset olivat eri-ikäisiä, osa sinkkuja, osa parisuhteessa ja osalla eri-ikäisiä lapsia. Vastauk- sista muodostui myös muutamia aiheeseen liittyviä viestiketjuja, joissa kommentoitiin jonkun vas- taajan aiheeseen liittyvää viestiä, eikä suoraan minun kysymystäni. Vastajaat olivat kaikki naisia, kuten ryhmän nimikin antaa ymmärtää. Lisäksi sain noin kahden sivun mit- taisen sähköpostiviestin, jossa vas- taaja kertoo life story -tyyppisesti omia kokemuksiaan aiheesta. Pastori **Elina Koivisto**, lähetti osia kirjastaan (Koivisto – Wallin 2013),

joka sisälsi myös life story -aineis- toa.

Sisällytän edellä kuvatun mate- riaalin eli viestit ja life story -kerto- mukset nykyaikaisen suullisen his- torian, oral history -materiaalin osaksi.

Varmistin, että saan käyttää materiaalia anonymyminä tutkimuk- sessani ja julkaisuissa. Pastori Elina Koivisto antoi luvan käyttäa nimeään.

Alessandro Portelli (2006) kirjoittaa: ”Oral history (suullinen historia) kertoo meille enemmän tapahtumien merkityksistä kuin siitä, mitä varsinaisesti tapahtui. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että suullinen historia ei tähtäisi totuuteen. Haastattelut paljastavat usein tuntematonta historiaa tai uu- sia puolia jo tunnetusta historiasta” (kursiivi kirjoittajan). Työnohjausta Suomessa on tehty 1950-luvulta lähtien, ja naisia on ollut pappeina lähes 30 vuotta. Ajattelen, että materiaalini tuo esiin uusia puolia jo tunnetusta historiasta keskitty-

mällä tarkastelemaan pappisnaisten kokemuksia työn, perheen ja muun elämän yhdistämisestä sekä työnohjausten keskusteluiden sisältöä työn, perheen ja muun elämän näkökulmasta.

Elämäntarinat ja työnohjaus

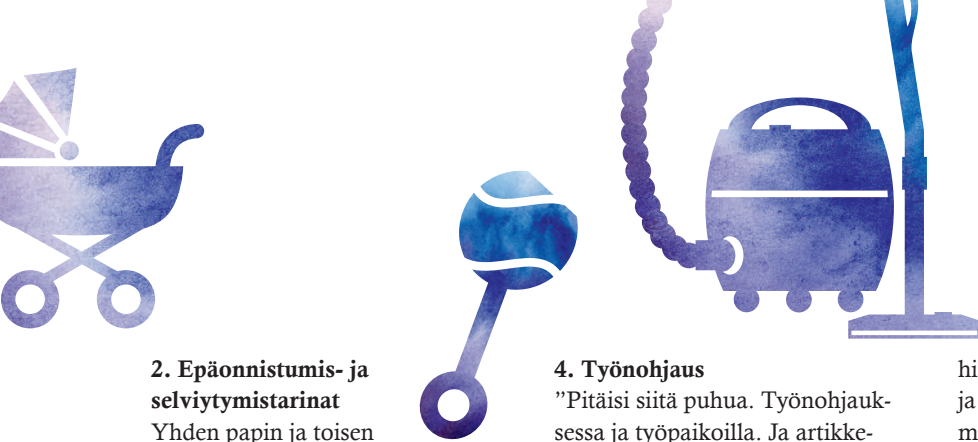
Viestien ja life-storyjen sisältöjen perusteella jaan pappisnaisten vastaukset neljään ryhmään.

1. Onnistumis- ja kasvutarinat

Kahden papin perheestä:

”Lasten päiväkotiviikot olivat aikoi-
naan lyhyitä arkivapaiden vuoksi,
pikkulasten aamut ovat sujuneet
hyvin joustavan työn ansiosta ja
iltapäivisin olen ainakin puhelimen
päässä tai työpäivän välissä kotona.
Perhetyön pappina olen usein voi-
nut ottaa lapset mukaan perhelei-
reille tai perhemessuun ja moneen
muuhunkin työtehtävään.”

”Hyvin onnistui kolmen lapsen
hoito, kun kummatkin vanhem-
mat samassa seurakunnassa töissä.
Korkeintaan 16 vrk/kk olivat hoi-
dossa vuorohoitopaikassaan. Leirit
pidimme mieheni kanssa yhdessä:
joka toinen yö toinen lähti kotiin
lasten kanssa, jotka haettiin hoi-
dosta iltaohjelmiin ym. mukaan.
Kirjoitin puheeni kotona, joten
pienet koululaisetkaan eivät olleet
ilman turvaa.”

2. Epäonnistumis- ja selviytymistarinat

Yhden papin ja toisen ammatin edustajan perhe:

"Ihan vaan omalta kohdaltani voin sanoa, että mun lapset lähtökohtaisesti "inhoa" kirkkoa, koska se varastaa heiltä äidin. [...] Nyt olen toista vuotta lähinnä arkitöissä. Suhde miehen kanssa tuntuu paremmalta kuin koskaan tämän 20 vuoden avioliiton aikana. Yhteinen vapaa-aika on kullan arvoista. Ja lasten kanssa ehtii olla levänneenä eikä aina väsyneenä."

Kahden papin "alkuperhe":

[...] Päätin, ettei meidän eroon liittyvät ongelmat saa näkyä töissä mitenkään. Kroppahan siinä rupesi pettämään, kun kaiken yritti pitää sisällä. Kun kaikki romahti, niin myös se romahdus vaikutti ihan kaikkeen elämässä, ei ollut mitään työ/ muu elämä jaottelua. Ei ollut mitään osa-aluetta elämässä, johon sitä olisi päässyt pakoon. Toisenlainen työ työaikoiheen ja työrooleineen ei varmastikaan olisi vaikuttanut näin kokonaisvaltaisesti tilanteeseen."

3. Perheodotukset ja työyhteisö

"Kun satsaa kaikki perheeseen liittyvät odotukset, tarpeet ja toiveet työkavereihin, työnantajaan ja seurakuntalaisiin, niin siinähan ne yhdistyvät iloiseksi sopaksi."

"Ainakin arkielämän havaintojen perusteella vaikuttaa siltä, että työyhteisöjen ja tiimien alais-esimies-suhteet muistuttavat (ainakin tunnetasolla) lapsi-vanhempi-suhteita. Toisaalta joskus enemmän sisaruus- tai toveruussuhteita, jossa ratkotaan asioita tasaveroisena tiiminä."

4. Työnohjaus

"Pitäisi siitä puhua. Työnohjauksessa ja työpaikoilla. Ja artikkeleissa ym. asiantuntijapuheessa toivoisin kuulevani, että perhe-elämää ja ajantarvetta sille on myös lapsettomissa kodeissa."

"Ilman työnohjausta tuskin olisin selvinnyt niin selväpäisenä kuin selvisin. Elämä pappina voi olla niin kokonaisvaltaisesti kaiken elämässä olevan lävistävää, että jos työnohjauksessa ei saisi puhua näistä asioista, niin se olisi minusta todella outoa ja poissulkevaa."

"Kirkko varastaa äidin"

Työn ja perhe- ym. elämän yhdistäminen ja miten työajaton työ tai vuorotyö vaikuttaa parisuhteeseen ja lastenhoitoon -kysymyksiin liittyvät vastaukset kertovat käytännön elämän konkreettisista järjestelyistä lastenhoitoineen, työ- ja vapaapäiväjärjestelyineen. Kasvu- ja onnistumistarina voi nähdä erään kommentin: "Viikonlopputyöt ovat edesauttaneet sitä, etten ole alkanut kantaa "kokonaisvastuuta" kodin asioista ja lapsista. Eli työ on suojellut tasa-arvoista parisuhdetta tästä näkökulmasta." Molempien puolisoitten työ pappina on siis edistänyt tasa-arvoista parisuhdetta. Tulkitseen sen niin, että lasten- ja kodinhoito ovat jakautuneet tasaisemmin, kuin keskimääräiset tilastot kertovat. Työ ja hyvinvoinnintilaisen (THL 2016) tutkimus kertoo, että tasaisemmin jakautuneet kotityöt tuottavat tyytyväisyyttä parisuhteeseen.

Kertojen kokemuksina kaikki työ- ja lastenhoitojärjestelyt eivät ole onnistuneet ja niille annetaan epäonnistumisen merkityksiä. Näi-

hin merkityksiin liittyvät avioerot ja uupumiset. Lisäksi lasten kommentti "kirkko varastaa äidin" tuottaa pettymyksen merkityksiä kertojalle. Kirkko ei olekaan lapsille niin tärkeä paikka kuin se itselle on ja samalla lasten ilmaisema pettymys kirkon "varastamasta" äidin ajasta aiheuttaa syyllisyyttä. Myös ulkopuolelta, puolisoilta ja lapsilta sekä omasta itsestä lähtöisin olevat odotukset ja normit pappeja ja heidän perheitään kohtaan näyttävät tuottavan paineita onnistumiseen eli odotusten täyttämiseen tai epäonnistumiseen eli odotusten pettämiseen. Toisaalta, "kirkko varastaa äidin" -pappisnainen kertoo voineensa järjestellä työryhtiänsä itselle ja perheelleen sopivammalla tavalla ja viestin kirjoittamishetkellä kaikki vaikuttivat tyytyväisiltä.

Life-storyn pappisnainen kertoi, että ilman tukiverkkoa aikansa työskenneltyään pastoripuolison kanssa samassa seurakunnassa ja yrittäessään järjestää lapsenhoitoa vuoropäiväkodissa ja puolisoitten vuorotellessa lastenhoidossa parisuhde kariutui. Syitä hän mainitsee olleen muitakin. Jatko samassa työyhteisössä ja edelleen työajattoman työn ja lapsenhoidon sovittaminen ilman tukiverkkoa kävi erittäin raskaaksi. Merkityksiltään ns. epäonnistumistarina muuttui selviytymisen kautta onnistumistarinaksi kertojan löydettyä papin erityisviran toiselta paikkakunnalta. Siinä työ oli hie- man säännöllisempää ja lastenhoito helpottui sen myötä. Myöhemmin löytyi uusi puoliso, joka ei ollut pappi ja kaksi lasta syntyi lisää. Viestin kirjoittamishetkellä 2016 kertoja valmistautui palaamaan työelämään ja hänen puolisonsa oli

jäämässä kotiin. Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen näytti siis hänen kohdaltaan paremmin mahdolliselta kuin aiemmin.

Moniroomisuus

Pastori Elina Koivisto kertoo kirjasaan haasteista kahden papin ja neljän lapsen perheen ja työn yhteensovittamisesta. Koiviston lähettämä teksti on ikään kuin kasvukertomus kahden papin kasvavasta perheestä ensin Ruotsissa ja sitten Suomessa. Elinan ja sen myötä perheen hyvinvoinnin kannalta on näyttänyt toimivalta systeemiltä aika ajoin molempien vanhempien osa-aikatyö, jonka työskentely Ruotsin kirkossa mahdollisti. Elina Koiviston kertoma kasvukertomus kuvaakin hyvin moniroomisuuden hyviä puolia, joita **Tiina Suomala** myös kuvaa tiivistäessään psykologian lisensiaattitutkimuksensa tuloksia: "Psykologisesti molemmille elämänaueille suuntautuneet miehet ja naiset kokivat vähemmän kielteistä työ- ja per-

hesiirrantää kuin vain joko työhön tai perheeseen kiinnittyneet ja olivat tyytyväisiä niin työ- kuin perherooliinsa. Naiset raportoivat enemmän myönteistä siirrantää työstä kotiin ja näyttivät hyötyvän moniroomisuudesta." Suomala toteaa kuitenkin, että moniroomisuudesta stressaantuminen saattaa myös kasvaa, jos rooleja on liian vähän tai liian paljon.

Työyhteisöön kohdistuvat perhe-odotukset ja sinkkuus mainittiin myös kommentteissa ja toisessa life-storyssä. **Britt-Marie Perheentupa** (2001) on kirjoittanut varhaislapsuuden äiti-lapsi ja isä-lapsi-suhteiden vaikutuksesta työelämässä esim. suhtautumisessamme esimiehiin ja johtajiin. Hän esittääkin, että "jokaisen ihmisen ensimmäinen johtaja on nainen". Eli ensimmäinen johtaja on äiti, jonka kohdussa olemme olleet yhdeksän kuukautta ja joka on meidät synnyttänyt. Joskus perheettömille sekä perheellisille työyhteisön jäsenille

työyhteisö saattaa toisinaan edustaa perheen korviketta ja perheeseen kohdistuvat odotukset kohdistetaan myös työyhteisöön. Sinkkuus sekä eronneena yksinhuoltajapappisnaisena eläminen ja työajattoman työn tekeminen, tuli esiin haasteellisena tilanteena uuden parisuhteen solmimisen suhteen.

Vastaajat olivat kokeneet, että he olivat saaneet työnohjauksessa puhua työn ja perheen yhteensovittamisen kysymyksistä ja olivat sitä mieltä, että olisi "outoa" erottaa niitä toisistaan, koska työtä tehdään koko persoonalla.

Perheystävällinen työpaikka

Suomala (2014) tuo esiin tärkeän näkökohdan perheystävällisen työpaikan tuntomerkinä: tärkeää on, että myös epävirallinen organisaatiokulttuuri eli työpaikan ilmapiiri on perheystävällinen ja lakien ja sopimusten mahdollistamia joustoja on oikeasti mahdollista hyödyntää ilman ikäviä seurauksia työilmapiirissä.

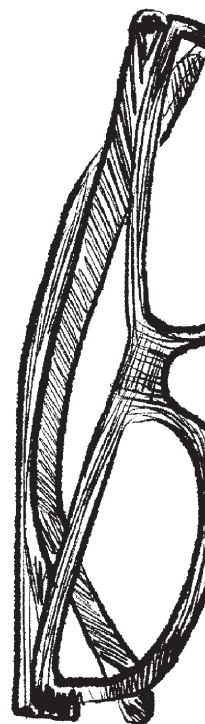
Pappisnaisten suljetun someryhmän viestit kertovat siitä, että työn, perheen ja muun elämän yhteensovittaminen ovat rakenteellisia ongelmia, joihin ei ole tullut noin 30 vuodessa paljonkaan muutosta. Kirkolliskokous teki 31 vuotta sitten päätöksen avata pappisviran naisille. Näyttää siltä, että virkaa suuressa osassa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntia edellytetään hoidettavan samalla systeemillä kuin miehet aikoinaan puolisoitten ollessa kotona eli patriarkaalisella mallin mukaan. ✕

KIRKON KALENTERI

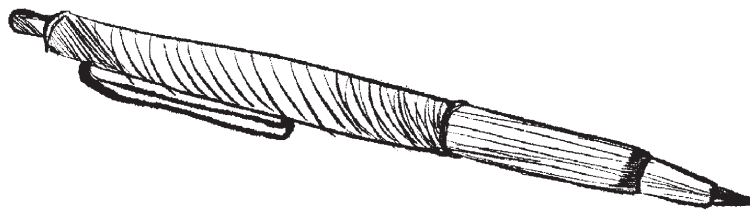
dokumentoi kirkon elämää 70 vuotta

Vuoden 1946 joulumarkkinoille ilmestyi uusi vuosikalenteri, jonka nimenä oli Kirkkokansan kalenteri. Kymmenen vuoden kuluttua sitä seurasi Kirkon kalenteri, joka on kuulunut seurakuntakirjastojen vakiovarusteisiin jo 60 vuoden ajan. Kirkon kalenterilla on ollut suuri merkitys lähdeaineistona käytännön elämässä ja tieteellisessä tutkimuksessa. Julkaisut ovat olleet suorastaan korvaamattomia hakuteoksia. Ensi jouluksi Kirkon kalenteri ei kuitenkaan enää ilmesty.

HANNU MUSTAKALLIO

KIRKKOHISTORIAN PROFESSORI, ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Luterilaisen kirkon piispainkokous käsitteli huhtikuussa 1946 kysymystä kirkon vuosialbumin julkaisemisesta. Käsittelyn pohjana oli Tampereen hiippakunnan tuomiokapitulin esitys vuosialbumiperinteen jatkamisesta pitkän tauon jälkeen.

Tampereen tuomiokapituli kehotti piispainkokousta kääntymään asiassa Suomen kirkon pappisliiton puoleen. Piispainkokous päätti kuitenkin tiedustella Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliiton (SKSK) mahdollisuuksia huolehtia vuosialbumin julkaisemisesta.

Päätöksentekoprosessissa tulivat näkyviin molemmat tahot, joilla oli kokemusta kirkollisten vuosialbumien julkaisemisesta. Pappisliitto oli julkaissut 1920-luvun puolivälissä Kristikansan kalenteria, SKSK puolestaan vuodesta 1929 lähtien sarjaa Suomen kirkon elämää.

Kysymys kirkollisen vuosikirjan toimittamisesta oli noussut ensimmäisen kerran esille jo vuoden 1946 alussa Pappisliiton keskustoitumikunnan kokouksessa. Piispainkokouksen päätöksen jälkeen Pappisliitto liittyi SKSK:n rinnalle toteuttamaan julkaisuhanketta.

Pappisliitto valitsi toimituskuntaan sihteerinsä **Erkki Kansanahon** ja rahastonhoitajansa **Olavi Lähteenmäen**. SKSK:ta puolestaan edustivat pääsihteeri **Toivo Laitinen** ja Kotimaa-lehden toimitussihteeri **Armo Nokkala**.

Ensimmäinen Kirkkokansan kalenterin toimitussihteeri oli pastori **Martti Nortia**. Kolmen en-

simmäisen niteen kustantajana oli Kirjapaja, joka oli sota-aikana julkaissut erityistä Kotimaan kalenteria.

Kirkkokansan kalenterin syntytausta

Kirkkokansan kalenterin nimi kertoi julkaisuhankkeen tavoitteista. Esipuheessa luterilaisella kirkolla todettiin olevan ”juureva paikansa” Suomen kansan elämässä. Kansankirkon ehkä karheiden piirteiden takaa kuvastelivat itse Kristuksen ”kärsivät mutta armahtavat kasvot”. Uuden kirkollisen vuosijulkaisun tavoitteena oli paitsi palvella kirkkokansaa myös kertoa kirkon ajankohtaisesta tilanteesta.

SKSK oli sodan aikana ja sen jälkeen pyrkinyt lujittamaan kirkon ja kansan yhteyksiä myös järjestämiensä kirkkopäivien teemavalinnoilla. Tampereella tammi-kuussa 1943 oli ollut pohdittavana teema ”Kansamme ja kirkkomme etsikkoaika”, Helsingissä huhtikuussa 1945 puolestaan ”Kirkko kansan keskellä”.

Kirkkokansan kalenteria ja Kirkon kalenteria suunniteltaessa oli otettava huomioon myös kirkon olemassa oleva virallisjulkaisu. Piispainkokous oli 1920-luvulta lähtien julkaissut Suomen kirkon vuosikirjaa, jossa dokumentoitiin viimeksi kulunutta kirkollisvuotta, aikaa vappuun.

Tässä vuosikirjassa julkaistiin kirkkoa koskevia virallisia tietoja, muun muassa piispainkokouksen ja laajennetun piispainkokouksen pöytäkirjat. Laajimman osaston muodostivat tiedot, jotka koskivat hiippakuntia, niiden seurakuntia ja pappeja. Julkaisun sisältö määräytyi kirkollisen hallinnon tarpeista. Se ei tavoitellut laajaa lukijakuntaa eikä nopeaa tiedonvälitystä.

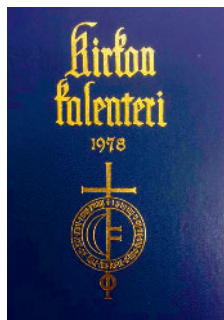
Pysyvä ja vaihtuva sisältö

Vuodelle 1947 ilmestynyt Kirkkokansan kalenteri loi pohjan vuosijulkaisun pysyvälle ja vaihtuvalle sisällölle. Edelliseen kuului kirkollinen vuosikatsaus, kuvaus edesmenneistä papeista ja kanttoreista, katsaus teologiseen ja kirkolliseen

kirjallisuuteen, tietoja kristillistä yhdistyksistä ja laitoksista sekä kirkollisvirkakunnan eli pappien ja kanttorien luettelot. Ajankohtaisissa artikkeleissa kuvattiin Lapin ja Kai-noon kokemia hävityksiä.

Suomen kirkkoa koskevista vuosikatsauksista vastasivat Kirkkokansan kalenterissa sen taustaryhmiin kuuluneet papit, jotka edustivat käytännön kirkollista elämää, eivät yliopistoa.

Kirkkokansan kalenterin kustantajana toimi kolme vuotta Kirjapaja, mutta vuodelle 1950 sitä ei saatu julkaistuksi. Ehkä yleisön kiinnostus ei vastannut kirjahankkeen puuhamiesten odotuksia. Koko julkaisusarjan tulevaisuus oli uhattuna. Apuun riensi kuitenkin

Suomen Kirkon Sisälähetysseura, joka huolehti kalenterin toimittamisesta vuodesta 1950 lähtien vuosituhannen vaihteeseen saakka.

Kirkkokansan kalenterin ensimmäisissä niteissä käsiteltiin kysymyksiä, jotka koskivat muun muassa yhteiskunnallisen ja kirkollisen huollon yhteistoimintaa, kirkkoarkkitehtuuria, seurakuntaopistoa, kirkon nuorisotyötä, kristillistä opiskelijatyötä, urheilua ja moraalialia, kirkon perheneuvontaa sekä kristillisten joukkokokousten ongelmia.

Kirkon kalenteri ja kirkon vuosikirja

Joulukuussa 1952 laajennettu piispainkokous asetti kirkkohallituksen aloitteesta toimikunnan selvittämään kysymystä Suomen kirkon vuosikirjan uudistamisesta tai jopa lakkauttamisesta. Tällä oli heijastusvaikutuksia Kirkkokansan kalenterin asemaan ja sisältöön.

Laajennettu piispainkokous päätti toukokuussa 1954 uudistaa vuosikirjan sisältöä niin, että siinä julkaistaisiin kirkon omien hallintoelinten päätöksistä vain tärkeimmät kohdat. Myöhemmin, joulukuussa 1955, laajennettu piispainkokous päättyi jakamaan vuosikirjan aiemmin sisältämät tiedot kahteen eri julkaisuun.

Toinen oli uudelta nimeltään Kirkon vuosikirja, toinen taas uudelleen muodostettava Kirkkokansan kalenteri eli Kirkon kalenteri. Jälkimmäisessä oli julkaistava seurakuntien, papiston, kanttoriurkuriin, eräiden kirkollisten elinten ja kristillisten yhdistysten luettelot.

Tässä oli siis vuosijulkaisun vakiosisältö.

Lisäksi laajennettu piispainkokous linjasi, että Kirkon kalenterin tuli sisältää esitys jostain ajankohtaisesta kirkollisesta kysymyksestä, katsaus

kuluneen vuoden tärkeimpiin kirkollisiin tapahtumiin, esitys kirkon välisistä suhteista sekä selostus Suomessa julkaistusta teologisesta, kirkollisesta ja uskonnollisesta kirjallisuudesta. Näin määriteltiin vuosijulkaisun vaihtuva sisältö.

Kirkon keskushallinto teki siis entisestä Kirkkokansan kalenterista osittain kirkon virallisen julkaisun ja nimesi sen uudestaan. Kirkolla oli nyt sekä oma vuosikirja että oma kalenteri. Kirkkohallitus rupeasi myös vastaamaan kalenterin kustannuksista virallisten tietojen julkaisemisen osalta. Muutoin kalenterin kustantamisesta ja jakelusta huolehti edelleen Sisälähetysseura.

Toimituskunta ja toimittajat

Kirkkohallitus nimesi tästä lähtien yhden jäsenen kalenterin toimituskuntaan. Tästä edustajasta tuli samalla toimituskunnan puheenjohtaja. Muutoin toimituskunnan kokoonpanosta päättäminen kuului Sisälähetysseuralle. Pappisliitolla tai SKSK:lla ei ollut enää roolia tässä suhteessa.

Toimituskunnan puheenjohtajana on alkuvaiheita lukuun ottamatta ollut joku kirkkoneuvos. Kansliapäällikkö **Pertti Mäkeläisen** kausi (1983–1998) on ollut kaikkien pisin.

Sisälähetysseura pysyi Kirkon kalenterin kustantajana siihen

saakka, kun se vuosituhannen vaihteessa fuusioitiin Kirkkopalveluihin. Vuodesta 2007 lähtien kustantajana on ollut Kirjapaja Oy. Tämä on siis tarkoittanut paluuta Kirkkokansan kalenterin alkuvaiheisiin.

Kirkon kalenterin toimittajat ovat pysyneet tehtävässään pitkiä kausia. Nastolan kappalainen, sittemmin kirkkoherra **Matti Paarma** aloitti toimittamalla vuoden 1966 volyymin. Sukuperinnettä jatkoi hänen kuolemansa jälkeen teologian maisteri **Irmeli Paarma**, joka huolehti matrikkeleista 1982–1990. Kirkon kalenterin toimittamisen ohessa Paarmat huolehtivat peräti neljän kaikkia suomalaisia teologeja koskevan matrikkelin toimittamisesta.

Irmeli Paarmaa seurasi 1990-luvun alussa pastori **Aimo Virtanen**, joka oli työskennellyt Helsingin yliopistossa Suomen valtiokalenterin toimittajana. Hän ehti toimittaa viisitoista Kirkon kalenteria. Virtasta seurasi vuoden 2006 kalenterilla aloittanut **Terttu Etelämäki**, joka on freelancer-pohjalla useissa projekteissa työskennellyt viestinnän ammattilainen. Hän on juuri saanut julkisuuteen kahdennentoista Kirkon kalenterinsa.

Työntekijätietoja eri ammattikunnista

Kirkkokansan kalenterin muuttuminen Kirkon kalenteriksi sujui ulkoaisesti miltei huomaamatta. Sama ristisymboli, joka oli muodostanut ensimmäisen Kirkkokansan kalenterin logon, pysyi Kirkon kalenterin kannessa vuoden 1994 niteeseen saakka. Seuraavassa niteessä kansikuvan ilme muuttui, mutta seuraava

kansikuvauudistus tehtiin jo vuodelle 2001.

Suomen kirkon vuosikirjasta siirtyi Kirkon kalenteriin huomattavasti hiippakunnallisia tietoja, jotka koskivat muun muassa papiksi vihittyjä, arvonimen saaneita ja eläkkeelle siirtyneitä. Hiippakuntaosasto oli kaikkein laajin volyymissa 1957, yli 60 sivua. Vuonna 1974 tiedot supistettiin koskemaan tuomiokapituleja, lääninrovastinvirkoja ja seurakuntia.

Pappien ja kanttorien lisäksi kalenteriin tulivat vähitellen myös muiden kirkollisten ammattikuntien edustajat: ensimmäisinä 1960 nais-teologit, sitten diakonissat, diakonit, nuorisonohjaajat, seurakuntien tiedotussihteerit ja kirkolliset ammattijärjestöt. Vuonna 1992 ruvettiin julkaisemaan luetteloita ulkomailla työskentelevistä papeista ja kirkon lähetysjärjestöjen lähetystyöntekijöistä. Oman aikansa merkki oli, että 1999 kalenteriin ilmestyivät seurakuntien sähköpostiosoitteet.

Tiedot juhla- ja pyhäpäivien liturgisista väreistä julkaistiin ensimmäisen kerran 1980, vuodesta 2006 lähtien taas on tähytty tulevaisuuteen neljän kirkkovuoden verran. Entisten kirjajaksauksen tilalle tuli 1964 pelkkä teologisen ja uskonnollisen kirjallisuuden luettelo.

Kirkon kalenteri sisälsi aluksi tiedot kaikista papeista, jotka työskentelevät seurakuntien, oppilaitosten tai uskonnollisten yhdistysten palveluksessa tai muualla yhteiskunnassa. Vuoden 1992 niteessä kalenteri joutui kuitenkin luopumaan koulutuspohjaisten henkilöluetteloiden julkaisemisesta.

Muutos johtui siitä, että tieto-

Kirkon kalenterilla on ollut suuri merkitys lähdeaineistona käytännön elämässä ja tieteellisessä tutkimuksessa.

suojalautakunta oli kieltänyt muun muassa eläkeläisiä koskevien tietojen keräämisen ja julkaisemisen. Samalla kalenterista jäivät pois työntekijät, jotka eivät olleet välittömästi kirkon palveluksessa. Koulutuspohjaiset luettelot korvattiin kirjan loppuun sijoitetulla aakkosellisella henkilöhakemistolla. Tietosuojan soveltamiseen saatiin tosin kahden vuoden kuluttua joitakin lievennyksiä.

Vuosikatsauksia ja

ajankohtaisia artikkeleita

Kirkon kalenterin kotimaankatsauksista huolehti ensin pitkään

Martti Parvio muun muassa arkkipiispan sihteerin ja kirkkohistorian assistentin tehtävistä käsin, hänen jälkeensä kirkkohistorian dosentti **Eino Murtorinne** ja kirkkososiologian professori **Paavo Kortekangas**.

Niteestä 1976 niteeseen 2004 kirkon vuosikatsauksista huolehtivat kirkon tutkimuslaitoksen, sittemmin tutkimuskeskuksen tutkijat, sen

jälkeen Kotimaa-lehden toimittajat. Uusimmissa niteissä kirkon uutisvuoteen on yhdistetty ulkomaat, ekumenia ja vuoden nimet.

Kirkollisten vuosikalenterien vaihtuva sisältö on kertonut, mitkä yhteiskunnalliset tai uskonnolliset kysymykset ja toimintaideat ovat kirkossa kulloinkin olleet ajankohdaisia. 1940-luvun lopulla esillä olivat muun muassa maallikkojen panos seurakuntatyössä, yhteiskunnallisen ja kirkollisen huollon yhteistyö sekä kirkollinen rakennustaide.

Seuraavan vuosikymmenen lopulla teologian lisensiaatti **Seppo A. Teinonen** nosti valmisteilla olleen tutkimuksensa pohjalta esille kirkkojen roolin kansainvälisessä politiikassa. 1960-luvun lopulla taas käsiteltiin Suomen kirkon lähetystyötä koskevia kysymyksiä. Myöhemmistä ajankohtaisista aiheista ovat olleet esillä muun muassa Raamatun kääntäminen, virsikirjan uudistaminen, uusi toimitusten kirja, aikuiskatekismus ja evankelioimiskampanja Tässä elämä.

Vuodesta 2000 lähtien Kirkon kalenterissa on joka vuosi julkaistu tietoja seurakuntaliitoksista ja -muutoksista. Näin vuosijulkaisu on pitänyt käyttäjänsä jatkuvasti ajankohtaisen tilanteen tasalla. ✕

Lopuksi kerron tuoreen uutisen: reformaation merkivuodeksi ilmestynyt Kirkon kalenteri jää viimeiseksi 60 (tai 70) vuotta ilmestyneessä sarjassaan. Sen kysyntä ei enää vastaa julkaisukustannuksia. Tutkittavaa tähänastisissa vuosialbumeissa kyllä vielä riittää.

PAPPISLIITON
OPINTOMATKA
NICARAGUAAN

ELÄMÄN TEOLOGIA AVASI PAPPIEN SILMÄT

TEKSTI JA KUVAT MIKKO KORTELAINEN
TOIMITTAJA, HELSINKI

Vapautuksen teologia, tai luterilaisittain elämän teologia. Nämä sanat saivat sisällön, joka jää lähtemättömästi Pappisliiton opintomatkalle osallistuneiden ryhmäläisten mieleen. Väli-Amerikan Nicaraguaan ja El Salvadoriin suuntautunut matka osoitti, että luterilainen ja myös katolinen kirkko seisovat häpeämättä köyhän ihmisen puolella.

Kirkon yhteiskunnallinen rooli kävi selväksi jo matkan ensimmäisessä kohteessa Fe y Esperanza -kirkossa Nicaraguan pääkaupungissa Managuassa. Luterilaisen kirkon messussa pastori **Ilo Utech** totesi, että olemme sokeita huomaamattamme. Euroopassa on miljoonia pakolaisia ja Yhdysvaltain presidentti rakentaa muuria erottaakseen ihmisiä.

”Meitä kutsutaan avaamaan silmät, muuttamaan maailmaa”, Utech totesi.

Latinalaisen Amerikan ensimmäinen naispiispa **Victoria Cortez** teki vaikutuksen muutenkin kuin värikkäillä kynsillään ja korkokenkillä. Hänen historiansa on osa Nicaraguan kirkon historiaa.

1980-luvulla Cortez pakeni

El Salvadorin sisällissotaa Nicaraguaan. Hotellissa ei tullut uni, kun hän mietti, miten elämä maanpaossa sujuu. ”Minulla oli vain vaatteen päällä, ei muuta. Päätin lähteä kävelylle. Äkkiä kuulin nimeäni huudettavan. Kolme salvadorilaista naista hyppäsi kaulaani ja he totesivat, että luterilainen kirkko on tullut Nicaraguaan”, Cortez kertoi.

”Hetken mietittyäni vastasin naisille: kyllä, luterilainen kirkko tuli Nicaraguaan.”

Kirkon oltava köyhien keskellä

Cortezin perustamassa luterilaisessa kirkossa on 34 vuoden työn tuloksena 43 seurakuntaa ympäri maata. Luterilaisen maailmanliiton avustukset vauhdittivat kirkon kasvua, mutta nyt rahahanat ovat

paljon tiukemmalla. Kasvun sijasta kirkko panostaa toiminnan kehittämiseen.

Kirkon työ näkyy arjessa

”Olisi älytöntä puhua Jumalan rakkaudesta, jos samaan aikaan nähdään nälkää. Tai että köyhiä on Jumalan halusta. Köyhyys ei ole Jumalan tahto, vaan ihmisten teko. Haluamme levittää toivoa”, Cortez sanoi.

”Tärkein työmuotomme on Jumalan sana, joka toteutuu teoissa”, hän lisäsi.

Yhdysvaltain maahanmuuttopolitiikan vaikutukset näkyvät myös Nicaraguassa. Cortez ei säästellyt sanojaan presidentti **Donald Trumpin** suhteen.

”Miten niin jalo kansa ei huomannut, millainen henkilö on ky-

Vaikuttava kokemus oli matkan taittaminen kuorma-auton lavalla, "gringot" matkustivat köyhien ihmisten tapaan.

seessä. Hän kohtelee köyhiä kansoja kuin ne olisivat uhka USA:lle. Hän ei ole ymmärtänyt, että myös köyhillä on Jumalan antamia lahjoja. Olen erittäin huolestunut kaikkien maailman pakolaisten takia. Minä olen itse pakolainen, tiedän, mitä on olla hakemassa turvaa."

Piispalla on viesti myös Euroopan kristityille. "Missä on kärsimystä, siellä kirkon kuuluu olla läsnä."

Tuloerot ovat Nicaraguassa isot. Keskipalkka on vain 200 dollaria. Hökkeliäsutusta on paljon. Yli kahden miljoonan asukkaan Managuan erikoisuus on, että kaduilla ei ole nimiä. "Where the streets have no name", U2:n kappaleessa todetaan.

Karibianmeren rannalla, eristyk-

sessä muusta Nicaraguasta sijaitseva Bluefieldsin kaupunki eroaa muusta maasta. Työttömyysprosentti on 85, ja katukuvassa näkyy autojen lomassa hevoskärryjä. Ryhmä tutustui muun muassa Moravia-kirkkoon, joka on syntynyt herrnhutilaisten lähetystyön tuloksena 1800-luvulla. Vaikuttavin kokemus taisi kuitenkin olla matkan taittaminen kuorma-auton lavalla, "gringot" matkustivat köyhien ihmisten tapaan.

Arkkipiispa murhattiin alttarille

El Salvador on yksi maailman köyhimmistä maista, jossa riehui tuhoisa sisällissota vuosina 1979-1992. Köyhien puolustamisen

ruumiillistuma on katolinen arkkipiispa **Óscar Romero**, joka murhattiin kirkon alttarille pääkaupungissa San Salvadorissa vuonna 1980. Yksi matkan kohokohtia oli osallistuminen Romeron kuolinpäivän muistomessuun. Se oli koskettava tilaisuus kutsumuksesta, rohkeudesta ja pelottomasta asettautumisesta köyhien puolelle. Kirkko oli tupaten täynnä, vaikka messu alkoi aamukahdeksalta. Muistopuheiden pitäjien sanoman voi tiivistää yhden pastorin kommenttiin. "Jumalan kunnia on, että köyhä saa elää. Koska on niin paljon kuolemaa." Ehtoollista asetettaessa pappi totesi, että "tänään saamme jatkaa sitä ehtoollismessua, joka jäi Romeron ampumisen takia kesken". Sa-

lamurhaaja ampui arkkikiispan kesken jumalanpalveluksen.

Romeron ja muiden marttyyrien kohtalo piirtyi lähtemättömästi mieleen jesuiittamarttyyrien museossa katolisella yliopistolla. Virkaan asettamisen aikaan Romeroa pidettiin vallan pitäjien kannalta harmitomana, mutta hänen asenteensa köyhiä kohtaa alkoi muuttua. Ratkaisevaa oli, kun hänen ystävänsä, pappi, ammuttiin autoon yhdessä muiden matkustajien kanssa.

Museon 19-vuotias opas **Bryan Alexander Letona Lainez** kertoi, että jokaisessa Romeron saarnassa esiintyivät vaatimus väkivallan lopettamisesta ja oikeudenmukaisuuden toteuttamisesta.

Bryan kertoi kuuden jesuiittamunkin karmaisevasta teloituksesta. Ammutuiksi tulivat myös puutarhurin vaimo ja tytär, jotka olivat jääneet sattumalta yöksi. Yksi jesuiitoista pelastui, koska hän oli matkalla Euroopassa. Hän opettaa edelleen.

Bryanilta kysyttiin, pelkääkö hän turvallisuutensa puolesta. Hän kertoi olevansa köyhästä perheestä, ja yhteiskunnalliset asiat ovat olleet kotona esillä. ”Olen sisäistänyt asian, siksi haluan auttaa muita ymmärtämään sen.”

Bryanin mukaan Salvadorin tuloista 90 prosenttia on 110 perheen omistuksessa. Maassa tapahtuu edelleen hirveyksiä, nyt jengien tekeminä. Hän ei kuitenkaan näe tulevaisuutta toivottomana.

”Toivoa ei toki voi menettää. Nykyisten vallanpitäjien aikaan ei ole nähtävissä suurta muutosta. Tulevaisuus on kuitenkin meidän nuorten käsissä”, Bryan sanoi.

Väkivalta ei ole tappanut toivoa

Väkivaltaiset jengit hallitsevat Salvadorin pääkaupunkia San Salva-

doria. Esimerkiksi nuorteniltoja ei voi järjestää, sillä bussit lopettavat liikennöinnin ilta yhdeksältä, ja ovat muulloinkin turvattomia. Jengit saattavat nousta bussiin tarkastamaan, ovatko matkustajat väärän jengin reviiirillä. Lyhytperäisellä pumppuhaulikolla aseistautuneita vartijoita on paljon, esimerkiksi autoverstaan ovella tai huoltoaseman luona. Ikkunoissa on kalterit, ja asuntoalueita, myös hökkelikeskitymiä kiertää muuri. Ovissa ja busseissa on kieltomerkkejä, ettei aseita saa viedä sisätilaan.

Pienet yrityksen maksavat jengille suojelurahaa, isot yritykset käyttävät vartiointiliikkeitä.

”Tämä on köyhin, väkirikkein ja väkivaltaisn lähio”, vierailmamme Jumalan Karitsan seurakunnan pastori **Rafael Menjivar** kertoi.

”Voimme hyvin. Totta kai pelkäämme, koska meillä on perheitä. Jengeissä on yli 100 000 nuorta. Mutta kuka muu tätä tekisi? Niin kauan kuin elän, en lopeta rauhan työtä jengeissä. Tämä on meidän vaihtoehtomme rauhan lisäämiseksi. Lapsia asuu paljon kaduilla, mutta myös koulut ja yliopistot ovat täynnä. Toivo ei ole mennyt”, Menjivar totesi.

Väkivallasta huolimatta Salvadorissa teki vaikutuksen ihmisten ystävällisyys ja vieraanvaraisuus. Ihmiset katsovat suoraan silmiin, ja kasvoille välähtää hymy.

Tyytyväisyys elämään näkyi köyhässä Jumalan siunaus-nimisessä seurakunnassa. ”Minä olen erittäin onnellinen”, sanoi hieman kumara, autokuskiksi ja maanviljelijäksi esittäytynyt mies.

Hän on mukana seurakunnassa ja kyläyhteisön miesten projektissa. Seurakunnan miehillä on keittobaanahanke. Sitä samoin kuin kaa-kaopuiden kasvatusta haittaa liika kuumuus kuumien tuulten tullessa.

Kaakaopuista menee hukkaan arviolta 75 prosenttia.

Kylän nuoret pyörittävät vapaaehtoistyönä radioasemaa. Se perustettiin hirmumyrsky Mitchin valtavien tuhojen jälkeen tiedotuskanavaksi, jotta ihmisiä voidaan varoittaa vaarasta ja kertoa avusta.

Kirkon yhteiskunnallinen rooli näkyy poliittisessa taistelussa Pazjoen tulvia vastaan. Kirkko on painostanut hallitusta asiassa kohta 20 vuotta, jotta alajuoksun vedenousu saataisiin kuriin. Patomuuria on saatu rakennettua 600 metriä 280 000 euron kustannuksilla.

Usean ministeriön alla olevaa ongelmaa ei haluta pastori Jon mukaan ratkaista.

”Eduskunnassa oleva oikeistopuolue ei hyväksy köyhien alueiden ongelmia korjaavia hankkeita. Yleissuunnitelma tulvaongelman ratkaisemiseksi on olemassa. Se maksaisi 15 miljoonaa euroa. Olemme neuvotelleet jopa presidentin ja myös ministeriöiden kesken, että jo osoitetut varat saataisiin käyttöön. Valitettavasti köyhän kansan ongelmat muuttuvat helposti poliittisiksi”, pastori Jorge sanoi.

”Mutta taistelu jatkuu yhteiskunnallisella toiminnalla. Emme väsy emmekä lopeta, ennen kuin alajuoksu on turvattu, ja joki hyödynnetty alajuoksun elintarvikehuollon turvaamiseksi”, Jorge sanoi.

”Pyydämme rukousta. Täällä on ruokaa kaikille. Se pitää vaan saada jaettua tasaisesti”, hän lisäsi.

”Näin me naiset toimimme”

Kymmenistä kyläyhteisöistä koostuneiden naisten kanaprojekti kaatui kahden vuoden jälkeen, kun raha ei riittänyt siemeniin, ja virukset tappoivat kanat. ”Joka kodissa on nyt muutama kana”, naisten toimintaa johtava pastori rouva kuitenkin kertoi.

Suomalaiset ja paikalliset naispapit yhteiskuvassa. Miehisen macho-kulttuurin hallitsemassa maassa vihittiin naisia papeiksi jo vuonna 1986. Nyt kirkon 175 papista on naisia 60 prosenttia.

Toivosta kertoo se, että kylän naisilla on pieniä yrityksiä. Puutarhatuotteita myydään torilla, ja leipomon perustaminen on suunnitella.

”Näin me naiset toimimme yhdessä. Ja pysymme hengissä, tulessa ja tulvissa.”

Naisten aseman on nostanut upealla tavalla esiin myös teologian tohtori **Heli Inkinen**. Hän on väitellyt salvadorilaisten naisten tiestä luterilaisen kirkon johtotehtäviin. Yllätys on, että miehisen macho-kulttuurin hallitsemassa maassa vihittiin naisia papeiksi jo vuonna 1986, eli aikaisemmin kuin Suomessa. Nyt kirkon 175 papista on naisia 60 prosenttia.

Luterilaisen kirkon toimitalolle oli kokoontunut erityisesti naisia eri kirkkokunnista, kun Inkinen luo-

vutti kirkolle espanjaksi käännetyn väitöskirjan. Väitöskirjan tekeminen vei kahdeksan vuotta, ja käännöstyö espanjaksi kesti kolme vuotta.

”Meille on annettu naisina oikeus elää arvollisesti, tasa-arvoisesti tässä yhteiskunnassa. Ei meille ole annettu vain taivaallista pelastusta. Meille on annettu oikeus olla myös johtotehtävissä tasa-arvoisina miesten kanssa, palvella tätä yhteiskuntaa ja kirkkoa”, pastori **Vilma Rodriguez** totesi väitöskirjan luovutusujuhlassa.

Toivosta kertoo myös Ylösnousemus-seurakunnan kirkkorakennushanke. Värikkäiden puuristien tekemisestä tunnettu taiteilija **Christian Chavarria** kertoo, että hän päätti jo 13-vuotiaana, että hän haluaa rakentaa uuden kirkon. Maanjäris-

tyksessä vaurioitunut kirkko piti purkaa, ja nyt seurakunnalla ei ole omia tiloja.

”Minulta on kysytty, miksi rakentaa kirkkoa lähemmäs, huonolle paikalle. Mutta juuri siellä kirkon on oltava, missä on paljon köyhyyttä ja väkivaltaa”, Chavarria totesi.

374 000 dollarin hankkeesta puuttuu vielä 142 000 dollaria. Katto on jo paikoillaan teräsrungon päällä.

”Uskon, että Jumala on hankkeessa mukana. Se valmistuu Jumalan aikataulussa.”

Opintomatka oli koskettava sukellus tavallisten ihmisten elämään. Useiden matkalaisten olemuksessa näkyi hämmennys, kohtalot kosketivat. Useammasta suusta kuului, että reissun jälkeen ei ole entisensä. Mitä luultavimmin kokemus näkyy myös Suomessa, jossa keskustellaan siitä, onko papeilla oikeus sanoa mielipiteensä pakolaisten kohtelusta.

Myös bussimatkat jättivät vahvat muistot. Tunnelmia kuvaa tuokio-kuva bussissa matkalla kohti Tyynenmeren rannikkoa. Laulu rai-kuu, kitaran ja saksofonin tahdissa. ”Kaikki yhteen juhlahetkeen, meidän luojamme yhteyteen, jokainen oman paikan löytää, sekä tehtävän tehdäkseen.”

Ei matka pelkkää opiskelua ollut. Kaksi piipahdusta Tyynenmeren rantakeitaissa näyttivät, miten rikkaat nicaragualaiset ja salvadorilaiset elävät.

Kiitos matkanjohtaja **Riku Laukkaselle** hyvin suunnitellusta ohjelmasta, ja **Merja Laaksamolle** rohkeudesta tarjota meille mieliin jäävä kokemus. ✕

Kirjoittaja on toimittaja, joka oli matkalla mukana liiton jäsenenä.

KOMMENTAARI SAARNAN TUKENA

Nuori kollegani on kokeillut saarnan kirjoittamista uuden suomalaiskommentaarin avulla. Kirjasta oli hyötyä kahdella tapaa: ensiksi sieltä löytyi ”hyödyllistä nippelitietoa”, tekstin maailmaa avaavaa historiallista tietämystä ja toiseksi, se vahvisti saarnaajan omaa kriittistä ajattelua.

ANNI PESONEN

TT, SEURAKUNTAPASTORI,
NURMIJÄRVEN SEURAKUNTA

Kollegaani oli kiussannut tunne, ettei saarnatekstillä ollut juuri minkäänlaista yhteyttä pyhän otsikkoon ja aiheeseen. Kommentaarin kirjoittajat olivat samaa mieltä ja sanoivat sen suoraan. Se helpotti valintaa. Kollegani päätti puhua tekstistä yrittämättä yhdistää sitä väkisin pyhän otsikkoon.

Itse olen monesta syystä innostunut nyt päätökseen saatetusta kirkkokäsikirjan evankeliumitekstien kommentaarisarjasta. Osien nimet ovat: Alussa oli Sana (1. vsk.), Maan suola (2. vsk.) ja Hyvä osa (3. vsk.). Aloitan saarnan ideoinnin usein kommentaarin lukemisella.

Raamattutieto ajan tasalle
Moni odottaa kommentaarilta nimenomaan ”nippelitietoa” – tietoa kulttuurista, arjen ympäristöstä ja sosiaalisesta elämästä. Halutaan tietää millainen on sinappikasvi, mitä Jeesuksen ajan synagogista voi kertoa tai mitä oli samarialaisuus. Tätä tietoa tarjoillaan nyt tuhdisti ja ennen kaikkea nykytutkimuksen avulla päivitettyinä. Joskus asi-

oista ”tiedetään” vähemmän kuin ennen. Uudemman tutkimuksen kriittisempi ote näkyy esimerkiksi sen hyväksymisessä, ettei Uuden testamentin ajan juutalaisuus luultavasti noudattanut Vanhan testamentin säädöksiä sellaisenaan, eikä se myöskään ollut sama asia kuin Mishnan ja Talmudin synnyttänyt paljon myöhemmän ajan juutalaisuus. Monet kysymykset jäävät auki.

Kirjallinen viitekehys

Olen itse lumoutunut varsinkin yhteyksiin, joita kirja osoittaa saarnatekstien ja muiden kirjoitusten välille. Evankeliumien takana hämmöittää Vanha testamentti ja varsinkin Septuaginta, ja yhteyksien monisyisyys yllättää. Jännittävimpiä ovat kuitenkin yhtymäkohdat kirjallisuuteen, jota harva osaa tutkia. Yksi aarreaitta on kreikkalais-roomalainen kirjallisuus ja tarusto. Toinen lumoava vertailuaineisto on Uuden testamentin ulkopuolelle jääneet varhaiskristilliset kirjoitukset. Varsinkin Tuomaan evankeliumi tarjoaa uutta mietittävää Jeesuksen opetuksistakin. Ylipäätään uusi kommentaarisarja heijastaa

suomalaisen nykysegetiikan hämmästyttävää pätevyyttä ja monialaisuutta. Evankeliumien kirjoittajien ajatusmaailma, ympäristö ja koko henkinen maailma alkavat elää.

Langanpäitä tulkintaan

Outi Lehtipuu ja Raimo Hakola

kertovat jo ensimmäisen osan esipuheessa, etteivät he halua tarjota millekään saarnatekstille yhtä oikeaa tulkintaa. Tekstit voivat avautua monella tavalla, ja siksi kirjoittajat haluavat nostaa esiin monenlaisia langanpäitä ajatusten aiheiksi. Tämän lupauksen he pitävät runsaasti avaamalla vielä yhden aarrearkun, tekstin tulkintahistorian. Eniten tilaa saavat kirkkoisien ja muiden antiikin ajan teologien käsitykset tekstin merkityksestä. Mukaan tulevat joskus myös keskiajan teologit ja Luther. Tulkinnalliset pohdiskelut ulottuvat välillä niinkin pitkälle kulttuurihistoriaan kuin Grūnewaldin alttarimaalauksiin ja sellaisiin hahmoihin kuin vaikka seppä Högman, Mahatma Gandhi ja Martin Luther King. Toivoisin vain, että tätä nykyaikaa lähenevää vaikutushistorian pohdintaa olisi kirjassa vieläkin enemmän.

Haastetta kriittiseen ajatteluun

Kuten alussa kerroin, teoksessa on välillä hyvin perusteltuja huomioita pyhän aiheen ja saarnatekstien heikosta yhteydestä. Jos saarnatekstin rajaus on omituinen, sekin sanotaan suoraan. Joskus taas Raamatun tekstin suhde kirkon oppiin on jännitteinen. Evankeliumien tieto Jeesuksen sisaruksista ja luterilaisten Tunnustuskirjojenkin sisältämä oppi Marian ikuisesta neitsyydestä on siitä yksi hyvä esimerkki. Feministi-teologian ja vapautuksen teologian oivallusten vertaaminen perinteeseen nöyrään Maria-kuvaan antaa omanlaistaan ajattelun aihetta.

Kirjassa osoitetaan ja perustellaan hyvin sekin eksegeettinen havainto, että evankelistojen esittämien ”ennustusten” suhde alkuperäiseen Vanhan testamentin tekstiin on usein väkinäinen. ”Neitsyt tulee rasakaaksi ja synnyttää pojan” ei suinkaan ole ainoa esimerkki.

Myös saarnateksteihin itseensä sisältyviä ongelmallisia asioita nostetaan esiin. Esimerkiksi tietyissä Johanneksen evankeliumin kohdissa Jeesus itsekin näyttää ajattelevan, että sairaus on synnin seurausta. Uuden testamentin kertomuksessa esiintyy siis antiikin aikainen, epälääketeollinen käsitys, jolla tuskin on nykyihmiselle enää annettavaa. Saarnaaja saa sitten miettiä, saanko asian kuulijoilleen suoraan.

Joskus kriittinen ajattelu jää vähän puolittiehen. Hyvä esimerkki on Jeesuksen opetus lopunajoista ja ”tämä sukupolvesta”, joka ei katoa, ennen kuin kaikki tapahtuu. Saarnaajaa kuljetetaan läpi monenlaisen tulkintahistorian ja sen eri tavoin ongelmallisten vaihtoehtojen. Mieleen tulee sen asian sanominen suoraan, ettei maailmanloppu ja Kristuksen paluu tule tapahtumaan Raamatun visioimalla tavalla, kuten eksistentiaaliteologit tekivät, mutta tähän asti tulkintavaihtoehtoja ei tuoda. Saarnaaja jää epäroimään huonojen vaihtoehtojen äärelle. Tuttu tilanne, joka yleensä paistaa läpi kirkkovuoden lopun saarnoista.

'Lopunajan profeetta dominoi

Seurakuntapappina ihmettelen välillä, miten vähän raamatuntutkijoita kiinnostaa itse uskonnollinen usko ja miten harvoin he näkevät sitä Jeesuksenkaan puheissa.

Tapa, jolla tämäkin kommentaari selittää Luukkaan kertomuksen äkillisesti kuolevasta, omaisuutta varastoineesta rikkaasta miehestä, on minusta hyvä esimerkki tästä. Ek-

segetiikalla on taipumus nähdä Jeesuksen puhe aina radikaalina opetuksena, ja tämä taipumus aiheuttaa joskus sokeutta uskonnollisen uskon omimmille teemoille. Tämänkin opetuksen selityksessä pohditaan paljon sitä, mitä kertomus lopulta sanoo omaisuuden oikeasta käytöstä – riittääkö köyhien auttaminen vai pitääkö kaikesta omaisuudesta luopua. Huomiotta jää se, mikä minusta näyttäisi olevan opetuksen tähtäyspiste – että elämän keskeisin tehtävä on löytää Jumalaan sellainen suhde, joka kantaa kuolemankin läpi.

Myös autuaaksijulistusten selityksissä näkyy sama Jeesus-tutkimuksen mieltymys radikaalin sosiaaliseen julistukseen. Kommentaattorit myöntävät ensin itsekin, ettei ole mitenkään selvää, kumman evankelistan versio on alkuperäisempi. Huolimatta tradition epäselvyydestä he kuitenkin puhuvat kuin itsestäänselvyytenä siitä, miten Matteus ”hengellistää” Jeesuksen opetusta. Eihän nyt Jeesus mitään sisäistä Jumala-suhdetta voi julistaa.

Käyttöohjeet

Kommentaarisarja on kuitenkin niin mainio, että jollei minkäänlainen pohdinta ala kihistä saarnaajan päässä, ei vika ole kommentaarissa. Eksegeettinen pohjatyö ei silti vielä ole saarna. Hyvän saarnan syntymiseen tarvitaan tietysti vielä muutaakin, esimerkiksi kykyä valikoida, karsia ja tiivistää. Sitten tarvitaan rohkeutta tarttua vaikeisiin aiheisiin – niihinkin, joihin kommentaari vain viitoittaa tietä. Ja viimeiseksi tarvitaan selkeä, omakohtainen hengellinen vakaumus.

Saarnaajan asiaksi jää sanoa käsittelemistään kysymyksistä jotain selkeää ja itse pohdittua – ottaa siis kantaa ja julistaa selkeästi ja rohkeasti. Saarna, jossa ei sanota oikein mitään, on turha saarna. ✕

Sotilaan virsikirja uudistuu 2018

Moni muistaa varusmiesajaltaan vihreän, rintataskuun mahtuvan Sotilaan virsikirjan. Virsikirjaa jaetaan varusmiehille ja muille palveluksessa oleville. Nykyinen sotilaan virsikirja on vuodelta 2002. Sitä vastaavat Soldatpsalmbok vuodelta 2010 ja Soalddaha salbmagirji kolmella Suomessa puhuttavalla saamenkielellä vuodelta 2014.

PEKKA SÄRKIÖ

KENTTÄPIISPA, PUOLUSTUSMINISTERIÖ

KUVAT SA-ARKISTO

Aikaisempia Sotilaan virsikirjoja on useita itsenäisyyden ajalta. Niissä on ollut perinteisesti virsien lisäksi hartaushetkien ja jumalanpalvelusten kaavoja sekä rukouskirjaosio sisältäen raamatunkohtia ja rukouksia. Sotilaan virsikirjaa käytetään sotilashartauksissa, valatilaisuuksissa sekä yksityisissä hartauksissa.

Jääkärit ensimmäisen virsikirjan kokoajina

Saksaan sotilaskoulutukseen 1914-1918 lähteneiden jääkärien keskuudessa oli teologian ylioppilaita, jotka toimivat sotilaspapin tehtävissä. Joukolla ei ollut suomenkelistä virsikirjaa. Siksi teologian ylioppilaat keräsivät miehiltä virsiä, joita nämä lauloivat ulkomuistista. Näin saatiin koottua kymmenkunta virttä, jotka koottiin vihkoksi. Näin syntyi ensimmäinen itsenäisyyden ajan Sotilaan virsikirja.

1927 painetussa Sotilaan virsikirjassa oli jo 134 virttä sekä laaja 78 sivun liite jumalanpalveluskaavoja, rukouksia ja raamatuntekstejä. Talvisodan aikana käytetyssä Sotilaan virsikirjassa oli lisäksi myös Markuksen evankeliumi. Jatkosodan aikana Kenttävirsikirja supistui 95:een virteeseen. Rukousosio oli supistunut minimiin: synnintunnustus, synninpäästö, uskontunnustus, Herran rukous ja Herran siunaus.

Nykyinen Sotilaan virsikirja sisältää 69 virttä nuotteineen sekä sotilasyhteisön jumalanpalvelusten kaavoja ja rukouksia. Kirkon virsikirja on vähitellen laajentunut liiteosien ja viimeksi lisävihkon myötä. Tämä on antanut aiheen ryhtyä Sotilaan virsikirjan uudistustyöhön. Kirjan muoto ja koko säilyvät. Sivumäärän kasvusta huolimatta selkämys ei kasva, koska käytettävä paperi on aiempaa ohuempaa.

”

Sotilaan virsikirja toimii hengellisenä ja henkisenä apuna sekä sodan että rauhan oloissa.

Hengellisenä ja henkisenä apuna sodan ja rauhan oloissa

Sotilaan virsikirja on tarkoitus julkaista Puolustusvoimien 100-vuotisjuhlavuonna 2018. Samana vuonna 100 vuotta täyttävä Sotilaskotiliitto rahoittaa Sotilaan virsikirjan kuten aiemminkin.

Tavoitteena on kirja, joka toimii hengellisenä ja henkisenä apuna sekä sodan että rauhan oloissa. Kirja tarjoaa materiaalia sotilas-yhteisön hartauksiin ja yksityiseen hartauteen. Sotilaspapisto on kaikkia palveluksessa olevia varten. Siksi kirjassa otetaan huomioon monikulttuurisuus ja kansainvälisyys erikielisten virsien kautta, ekumeenisuus ortodoksisen materiaalin mukaan ottamisessa sekä suppeana valikoimana muiden uskontojen tekstejä, kuten vastaavassa ruotsalaisessa julkaisussa. Kirjassa on myös materiaalia kriiseistä toi-

pumiseen. Sotilasmusiikkiala tekee Sotilaan virsikirjaa varten puhallin- orkesterisovitukset.

Virsiä valinnassa liitytään jatkumoon ja säilytetään klassikkovirsiä. Samalla otetaan huomioon uudistustarve ja nuoret sukupolvet. Kirkon virsikirjasta valitaan noin 80 virttä, liiteosasta (700-800 -alkuiset tekstit) parikymmentä sekä lisävihkosta toistakymmentä virttä.

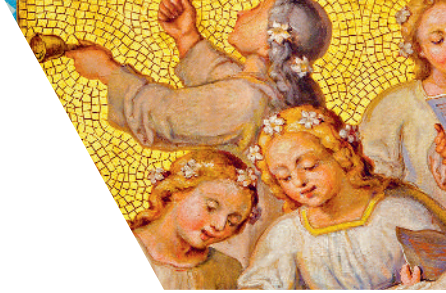
Virsiä lomassa teemoihin liittyviä sivuja

Virsiä on ryhmitelty temaattisesti kirkkovuoden, kirkollisten toimistusten, isänmaan, aamun ja illan jne. teemojen mukaan. Virsien lomaan sijoitetaan teemoihin liittyviä sivuja, jotka sisältävät lyhyen selityksen esimerkiksi kirkollista toimistuksista sekä Raamatun tekstejä, rukouksia ja virsiehdotuksia. Sotilaan virsikirjaan tulee piirroskuvitus, joka liittyy sotilaan pyhiin hetkiin.

Rukousosio sisältää esimerkiksi rukoushetken palvelustoverin kuoltua sekä englannin- ja ruotsinkieliset rukoukset, jotka sopivat eri tilanteisiin. Niin ikään rukousosiossa on valikoima ortodoksisia rukoushetkiä.

Virsikirjan käyttömahdollisuuksia on tiivistyneen koulutuksen vuoksi palvelusaikana aiempaa vähemmän. Myös yhdessä laulamisen perinne on heikentynyt. Uudistuva Sotilaan virsikirja voi kuitenkin tarjota sotilasyhteisölle uusia virikkeitä laulamiseen. Laululla on vahva yhteisöllisyyttä lisäävä vaikutus. Laulettujen virsien sanat jäävät sävelen kautta elämään ajatuksissa, missä niiden sanoma voi tuoda toivoa ja rohkeutta. Sotilaan virsikirjan merkitys korostukin kriisien ja sodan keskellä. ✕

Lisävihkon virret opettavat yhteisöllisyyttä

Virsilaulu seurakunnissa on saanut uusia sävyjä, kun kohta vuoden ajan on voitu laulaa uusia virsiä virsikirjan lisävihkosta. Lisävihkon virret ovat avanneet monenlaisia uusia mahdollisuuksia paitsi virsitekstien käsittelemiin aihealueisiin myös niiden käyttöön seurakunnan elämässä. Tässä artikkelissa raapaisemme hiukan pintaa ja lähestymme kuuden lisävihkovirren kautta virren uusia käyttömahdollisuuksia seurakuntalaulussa.

Perinteinen tapa etsiä jumalanpalvelukseen sopivia virsiä on usein keskittynyt lähinnä virren sisällölliseen

puoleen. On pohdittu, liittyykö virsi pyhäpäivän tai viikon aiheeseen, tukevatko virren sanat aiheeseen kuuluvaa tai siihen liittyvää liturgian kohtaa. Virrellä on ollut seurakunnan yhteislauluna hyvin tekstiorientoitunut tehtävä. Virsi on julistanut, selittänyt, kommentoinut, opettanut ja ollut tietysti myös yhteistä rukousta. Myös sävelmä on ollut merkittävä, ja sillä on vaikutettu voimakkaasti sisällön esiintuomiseen, erityisesti ylistyksessä.

Usein unohtuu, että virrellä voi myös olla yhteisöllisyyttä ja yhteyden kokemusta tukeva merkitys. Tämä on erityisen tärkeää jumalanpalveluksessa, jossa tulisi korostua yksilöiden osallisuus yhteisöön ja sen yhdessä toimittamaan palvelukseen. Lisävihkon valmistelussa yksi keskeinen tavoite oli yhteyttä tukeva inklusiivisuus, ja tämä tavoite on toteutunut muun muassa useiden vaihtoehtoisten kielten myötä. Lisävihko avaa yhteisöllisyyteen monia aiemmin vähälle käytölle jääneitä mahdollisuuksia, joista seuraavassa muutamia lyhyitä esimerkkejä.

KAISA-LEENA HANNIKAINEN
KANTTORI, VIHDIIN SEURAKUNTA
SAMULI KOIVURANTA
SEURAKUNTAPASTORI,
KERAVAN SEURAKUNTA

909 Ole kiitetty Herra, Jeesus Kristus (Yakanaka Vhangeri)

Monien afrikkalaisten kirkkojen jumalanpalvelusperinteeseen ovat kautta historian kuuluneet moniääniset esilaulajan ja seurakunnan vuorottelulle perustuvat ja toisinaan varsin spontaanistikin laulettu vastauslaulut. Tästä yksi esimerkki on eteläafrikkalainen Yakanaka Vhangeri -laulu, jota laulamalla otetaan iloiten vastaan evankeliumi. Alkuperäiset sanat suorastaan herkuttelevat ilosanomalla: ”Kuinka hyvältä maistuukaan evankeliumi.”

Virrellä voi
myös olla
yhteisöllisyyttä
ja yhteyden
kokemusta
tukeva merkitys.

Kyse on siis eräänlaisesta hallelujasta evankeliumin ympärillä. Sitä voidaan laulaa vaikkapa evankeliumikirjaa esiin kannettaessa, miksei myös messun alku- tai loppuvirtenä, tervetulotoivotuksena tai kiitoksena. Musiikillinen toteutus voi olla joko esilaulajan ja 4-äänisesti laulavan seurakunnan (ja kuoron) vuorottelu tai niin, että kaikki laulavat koko ajan. Ja rummut kehiin!

943 Sylin täydeltä kukkia kannat

Italialaisen Marcello Giombinin pääsiäisvirressä Jeesuksen tyhjälle haudalle tulevat seurakuntalaiset käyvät ikään kuin dialogia toistensa kanssa siitä, mitä he ovat saaneet kokea. Vuorolaulussa kohtaamme toinen toisemme, katsomme toisiamme silmiin, kuulemme toisen todistusta ja vastaamme siihen. Kohtaaminen johtaa yhteiseen ylistykseen Jumalalle ja myös rakkauten tekoihin. Laulun vuorottelua kannattaa kokeilla esim. naisten ja miesten kesken, lasten ja aikuisten kesken, kirkon oikean ja vasemman puolen kesken. Virsi sopii hyvin vaikkapa pääsiäisen perhemessun alkuvirreksi, jonka aikana voidaan myös kantaa ristikulkuessa kukkia alttarille.

918 Rauhan Herra, suo rauha (Jää rabba ssäläämi)

”Anna sataa rauhan päällemme”, pyydetään palestiinalaisen rauhanrukouksen arabiankielisissä alkuperäissanoissa. Tätä jatkuvasti ajankohtaista rukousta voitaisiin toistaa vaikkapa rukoushuudatuksena seurakunnan yhteisessä esirukouksessa. Akklamaatio korostaa seurakunnan yhteistä tehtävää rukoilijana. Virsi on lisäviikossa kahdeksalla eri kielellä, jotka jo olemassaolollaan kertovat rukoilevan kirkon monikielisydestä. Siksi ei ole välttämätöntä odottaa, että seurakunnassa istuisi mukana juuri näillä kielillä äidinkielineään laulavia. Jordanian ja Pyhän Maan ev.lut. kirkon piispa Munib Younan oli ollut Kuopiossa vieraana ja iloinnut tästä virrestä. Hän oli myös pyytänyt lisäämään arabiankieliseen transkribointiin yhden i-kirjaimen 1. ja 3. säkeen loppuun, sanaan ssäläämi.

955 Rauhaa, ystäväni (Peace, peace, wonderful peace)

Useimmissa kristillisissä kirkkoissa ympäri maailman messun ehtoollis-osaa edeltää oleellisena osana niin kutsuttu rauhan tervehdys. Kyse ei tällöin välttämättä ole vain varovaisesta vieruskaverin tervehtimisestä, vaan tervehtiä voidaan pitkän aikaa ympäri kirkkosalia. Botswana-laiseen messuun kuuluu, että tervehtimisen yhteydessä voidaan laulaa erityistä ”rauhantoivotus-korasia” eli seurakunnan moniäänisesti laulamaa laulua. Virsi voidaan laulaa myös yksiaänisesti, se opitaan nopeasti ulkoa ja sitä laulaessa seurakuntalaiset kohtaavat toisensa kasvoista kasvoihin. Virsi voidaan myös viittoja, jolloin kättelyn sijaan rauhan-toivottaminen tapahtuu toisenlaisen konkreettisen toiminnan avulla.

958a Leipä syö, viini juo (Eat this bread, drink this cup)

Ranskalaisen ekumeenisen Taizé-yhteisön laulut ovat tunnettuja siitä, että niitä toistetaan lukuisia kertoja. Toistoa ei tarvitse ymmärtää vain saman hokemisena, vaan virsi kehittyy ja saa koko ajan mukaansa uusia sävyjä. Toisto vie laulavan seurakunnan yhä syvemmälle rukoukseen, vuoropuheluun ehtoollisessa läsnäolevan Kristuksen kanssa. Virsi opettaa myös kuuntelemaan toisia seurakuntalaisia: oman ääneni on tarkoitus tehdä toisen ääni kauniimmaksi, ei jyrätä sitä. Taizén tapaan virttä voidaan laulaa neliäänisesti, kukin laulaja itselleen sopivalla äänellä. Helposti ulkoa opeteltava virsi lähtee seurakuntalaisen mukana ehtoollislispöytäänkin. Siksi virttä voidaan laulaa samoilla sanoilla tarvittaessa vaikka läpi ehtoollisen. Siihen on kaksi eri tekstiversiota, joista voidaan valita toinen. Tämäkin virsi on helposti opittavissa myös viittojen, mikä luo inklusiivisuutta ja kauneutta yhteiseen ateriaan. Joskus kannattaakin jättää kokonaan laulu pois ja vain viittoja.

966 Isä, nyt vie rakastamaan (Now, go in peace)

Toisen ekumeenisen yhteisön, skotlantilaisen Iona-luostarin, perinteestä nouseva kaanonvirsi voisi sopia vaikkapa messun päätösvirreksi. Kaanon-virren ideana on se, että yhteisestä melodiasta syntyy moniäänisyyttä, kun eri ryhmät aloittavat virren eri aikaan. Samalla virsi kertoo myös yhteyden sanomaa. Seurakunnan moniäänisyydessä vaikuttaa kolmiyhteisen Jumalan rakkaus. Seurakunta lähtee viemään saamaansa rakkauden lahjaa eteenpäin maailmaan. Kaanon onnistuu hyvin, jos perusrhythmi on sel-

keä ja jokaisessa ryhmässä on joku, joka johtaa ryhmää. Kuorolaiset voivat vaikkapa jakaantua kirkkoon kaanonryhmiä johtamaan.

Lopuksi vielä yksi pieni, mutta tärkeä asia virsilaulusta ja yhteisöllisyydestä. Kuten voi huomata, esiteltynä virsiin liittyy luonnollisena osana liike, joskus myös viittomat. Tämä liike on huomattavasti luonnollisempaa seisten kuin istuen. Olisiko myös Suomessa mahdollista hiljalleen opetella virsien laulamista seisten, mikä on kansainvälisesti katsoen huomattavasti yleisempi tapa kuin istuen laulaminen? Seisominen helpottaa paitsi laulamista, myös yhteisönä kohtaamista. Jalkapallo- tai jääkiekkofanitkin tämän tietävät: joukkuetta kannatetaan seisten – laulaen, yhteen liittyen ja väriä tunnustaen. Miksei siis vielä enemmän seurakunta Kristusta tunnustaen! ✕

Historianlehtien havinaa edellisestä virsikirjauudistuksesta

ANNA PULLI

JOHTAVA KIRKKOMUUSIKKO, VANHA KIRKKO, HELSINGIN SEURAKUNTAYHTYMÄ

Näin virsikirjan lisävihkon ensimmäisten virallisten kuukausien aikana on uusia virsiä kuunneltu, opeteltu, laulettu ja maisteltu. Vuonna 2001 ilmestyneessä Reijo Pajamon kirjoittamassa kokonaisesityksessä ”Virsikirjan sävelmistöuudistus 1973–1986” valaistaan vuoden 1986 virsikirjamme uudistusprosessia sävelmistön näkökulmasta. Jos tämän päivän lisävihkon lauluista käydään keskustelua, liian vaikea oppia, liian sitä ja tätä, niin kyllä vain ovat virret herättäneet keskustelua 1970–1980-lukujen taitteessa. Vai mitä ajatuksia herättävät muun muassa nämä eri seurakuntien 35 vuotta sitten antamat lausunnot tämän päivän tutuista virsistä?

30 Maa on niin kaunis
”Sävelmä erinomainen.
Tuttu. Enemmän kuorolaulu, ei sovi
virreksi. Poistettava!”

88 Lensi maahan enkeli
”Tervetullut, hyvä sävelmä.
Sävelmä kyseenalainen virsikirjaan.”

104 Pilvimuurista
valo välähtää
”Negrospirituaali, ilahduttavaa! Liian
kevyt virsikirjaan. Kuuluu nuorten lau-
lukirjaan. Ei kestä kulutusta. Vaihdet-
tava. Sävelmään saatava ehtoollisteksti,
esim. RVKE 212 (Ruotsinkielinen virsi-
kirjaehdotus). Harkittava virren poista-
mista sävelmän vuoksi.”

105 Aurinkomme
ylösnousi
”Vaikea uniikkisävelmä. Outo ja epä-
sopiva. Ristiriidassa tekstin kanssa.
Kaunis sävelmä. Enemminkin kuoro-
laulu, ei virsi. Mollinen sävelmä ei sovi
tekstiin. 49 seurakuntaa ehdotti virren
poistamista.”

135 Jumala loi
”Hyvä uusi sävelmä.
Erityisen onnistunut. Suosikki jo nyt.
Kyseenalainen sävelmä. Ei kestä
kulutusta.”

160 Kun luova tahto
kaikkeuden Herran
”Hyvä sävelmä. Lisää tekstejä. Ei
uniikkia harvoin käytettyyn virteen.
Vaikea, virreksi soveltumaton.
Muistuttaa iskelmää. Vaihdeettava.”

177 Jeesus on paimen
”55 seurakuntaa piti
sävelmää vaikeana ja virreksi soveltu-
mattomana. Rytmii ehkä liian vaikea
srk-virreksi. Korvattava helpommalla.
Sopii paremmin yksinlauluksi. Mielen-
kiintoinen. Virreksi kenties radikaali,
soveltunee nuorille. Tritonus vaikea
laulaa. Rock-laulu. Runo hyvä,
sävelmä pois.”

338 Päivä vain ja
hetki kerrallansa
”Iloinen, lisää tällaista. Aika keveä.
Sopimaton virreksi. Viiden seurakun-
nan mielestä kyseenalainen virreksi ja
viiden mielestä ei sovi virreksi.”

341^b Kiitos sulle Jumalani
”Stebbinsin sävelmä
Merikannon sävelmää suositumpi ja
laulettumpi. Vaihdeettava A-sävelmäksi.
Sävelmä on suosittu, mutta ei edusta
virsityyliä.”

567 Ah, kuinka
kevät koittaa
”Hyvä sävelmä. Opittavissa.
Yhteislauluksi vaikea.
Tarvitsee rummun.”

600 Hyvyyden
voiman
ihmeelliseen suojaan
”Kaunis, liikkuva sävelmä,
ehkä vaikea. Sävelmä eri kuin
RVKE 520 (säv. Joseph Gelineau).”
X

Sisällä vai ulkona?

MERJA HÅLLFAST
SAIRAALAPASTORI, HELSINGIN
SEURAKUNTAYHTYMÄ

Tämä aihe kokosi Sairaalateologit ry:n jäseniä vuotuisille neuvottelupäiville maaliskuun taitteessa.

Yhdessä pohdittiin, missä on sairaalateologiiden paikka konkreettisesti: sairaalan seinien sisäpuolella vai laajemmin siellä, missä on sairaita ihmisiä. Kirkon eläkkeellä oleva sairaalasielunhoidon johtaja, rovasti Kirsti Aalto puhui jo vuosikymmeniä sitten sairaan sielunhoidosta eikä sairaalasielunhoidosta.

Asiasta on ymmärrettävästi erilaisia näkemyksiä. Sairaalasielunhoidon kenttä on moninainen ja siksi ollaan sekä sisällä että ulkona. Kiistatonta on kuitenkin se, että terveyden- ja sosiaalihuollon kentällä on viime vuosina tai lähivuosikymmeninä tapahtunut erittäin suuria muutoksia ja sairaaloiden seiniä on kaatunut. Sairaaloissa tehdään yhä vaativampia lääketieteellisiä toimenpiteitä, mutta kotona tai hoi-

vayksiköissä sairastetaan. Tämän kehityksen on pakko heijastua myös sairaalasielunhoitoon.

Hoitoajat ovat sairaaloissa lyhentyneet, potilasvirrat nopeutuneet ja alentuneesta toimintakyvystä kärsivien vanhusten määrä on kasvanut ja kasvaa vielä tulevina vuosina. Kuinka voidaan hoitaa tämä kasvava joukko, joka elämän kriisien keskellä kaipaa seurakunnan apua, huolenpitoa ja evankeliumin tuomaa toivoa?

Tämä edellyttää laajempaa yhteistyötä sairaalasielunhoidon ja paikallisseurakuntien työntekijöiden välillä, yhdessä sovittuja käytäntöjä ja selkeää vastuun jakamista ja kantamista. Sairaus on aina kriisitilanne. Järkytys ja elämän arvojen ja asioiden uudelleenarviointi on luonnollisesti sitä syvempää mitä vakavammasta sairaudesta on kysymys. Tällä asteikolla on kärjessä kuolema; yllättävä läheisen menetys, sopeutuminen parantumattomaan ja kuolemaan

johtavaan sairauteen ja elämän loppuvaiheessa kaikesta luopuminen. Joskus luopuminen on rakkaan ihmisen luovuttamista muistisairauden maailmaan, vaikka tämä elossa vielä vierellä olisikin.

Sairaalasielunhoidon resurssit ovat koko tätä sairaiden seurakuntaa ajatellen kovin pienet. Eikä seurakuntien työntekijöidenkään määrä riitä. Lisäksi tarvitaan myös seurakuntalaisia, joita myös kutsutaan vapaaehtoisiksi. Sitoutuneiden vapaaehtoisten löytäminen näille pimeiden laaksojen taipaleille ei ole helppoa. Toiminnassa tarvitaan lisäksi koulutusta ja tukemista, myös virkistystä. Yhteistyö on kuitenkin palkitsevaa ja innostavaa.

Yksi erillinen haaste tällä kentällä on salassapitovelvollisuus. Tiedot eivät kulje terveyden- ja sosiaalihuollon ja kirkon työntekijöiden välillä. Tarvitaan ennakkointia pahojen päivien varalle silloin, kun ollaan vielä terveitä ja toimintakykyisiä. ✕

Missä on sairaalateologiiden paikka konkreettisesti: sairaalan seinien sisäpuolella vai laajemmin siellä, missä on sairaita ihmisiä?

MONIPUOLISESTI SACRUMISTA

Tuomasmessun Tuohus-kuoro

Taizé-lauluja cd

Vihdoinkin – Taizé-lauluja suomeksi! Tuomasmessun Tuohus-kuoro Juha ja Inna Vintturin johdolla on julkaissut levyllisen sekä perinteisiä että uudempia, aiemmin levyttämättömiä Taizé-lauluja. Taizé-lauluihin olennaisesti kuuluvia soololauluja on suomennettu ja ne ensiesitetään tällä levyllä.

20,00 (21,90)

20⁰⁰

Velj. Löytty

Mandoliini, palmut ja pohjoinen viima cd

Mikko, Sakari ja Jaakko Löytyn veljesyhdyksen levyllä on perinteisiä uudelleen suomennettuja amerikkalaisia gospel-lauluja, sekä kuusi uutta laulua. Tyyliuunnat levyllä vaihtelevat kantrista folkiin ja bluesista gospeliin.

19,90 (21,90)

19⁹⁰

Moritz Stetter

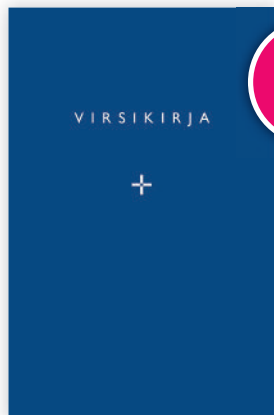
Luther

Dramaattinen ja vaikuttava sarjakuva uskonpuhdistaja Martti Lutherista ja luterilaisuuden synnystä. Stetter piirtää hienosti esiin reformaattorin epäilysten piinaaman puolen ja kuvaa Lutherin henkilökohtaisen kamppailun ohella vaikuttavasti 500 vuoden takaista saksalaista yhteiskuntaa ja henkistä ilmapiiriä uskonpuhdistuksen taustalla.

12,70 (15,00)

ARKTINEN BANAANI

12⁷⁰

SELKEÄ
FONTTI

Tekstivirsikirja

Nuotiton, selkeäfonttinen tummansininen tekstivirsikirja sisältää myös vuoden 2016 lisävihkon uudet virret.

Koko 115 x 190 mm.

21,90 (26,90)

Väh. 50 kpl 19,70

Väh. 200 kpl 18,70

Alk.

18⁷⁰

Teräksinen ehtoolliskalusto

Teräksiset, kestävät ja tyylikkäävät ehtoollisvälineet kovaan käyttöön.

Kalkki kaatonokalla 375,00

Pateeni ø 14 cm

62,00

Viinikannu

0,35 l, kannessa risti

147,00

0,65 l, kannessa risti

157,00

1,00 l, kannessa risti

177,00

Leipärasia

ø 7,5 cm, kannessa risti

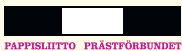
78,00

ø 13,0 cm, kannessa risti

81,00

SUOMEN KIRKON PAPPISLIITTO

Finlands kyrkas prästförbund R.y.
www.pappisliitto.fi, pappisliitto@akiliitot.fi
Perustettu 14.1.1918

PAPPISLIITTO PRÄSTFÖRBUNDET

**Puheenjohtaja, AKI
Puheenjohtaja, Pappisliitto**
Eija Nivala
Alavieskan seurakunnan
kirkkoherra, TM
Puh. (08) 4309 602 | GSM 050 5762 110
eija.nivala@evl.fi

SUOMEN KANTTORI-URKURIILITTO

Finlands Kantor-organistförbund r.y.
www.skul.fi, kanttori-urkuriitto@akiliitot.fi
Perustettu 15.6.1907

**Varapuheenjohtaja, AKI
Puheenjohtaja, Kanttori-urkuriitto**
Marjukka Andersson
Lauttasaaren seurakunnan
A-kanttori, MuM
Puh. 040 513 6235,
marjukka.andersson@evl.fi

TOIMINNANJOHTAJA

Jussi Junni
pastori, TM, PsK
Puh. (09) 4270 1507
GSM. 044 744 7041
jussi.junni@akiliitot.fi

Yleishallinto,
neuvottelutoiminta,
edunvalvonta,
palvelussuhdeneuvonta

ASIAINTUNTIJAT

Vesa Engström
Puh. (09) 4270 1501
GSM 050 597 5231
vesa.engstrom@akiliitot.fi

AKIn opiskelijatyö,
neuvonta opiskelijoiden
harjoittelu-, mentorointi- ja
työllistymiskysymyksissä

JÄSENPAVELUSIHTTEERIT

Tuija Kukkonen
yo-merkonomi
Puh. (09) 4270 1503
tuija.kukkonen@akiliitot.fi

Jäsenyysasiat,
alaosastot,
luottamusmieskurssit

APULAISTOIMINNANJOHTAJA

Merja Laaksamo
pastori, TM
Puh. (09) 4270 1506
GSM 050 542 3664
merja.laaksamo@akiliitot.fi

Cruxin päätoimittaja,
AKIn viestintä,
Pappisliiton hallinto,
opintomatkat, pappien
ammatilliset asiat,
palvelussuhdeneuvonta

Annukka Ruusula
kanttori, MuM
Puh. (09) 4270 1505
GSM 044 744 7040
annukka.ruusula@akiliitot.fi

AKIn alaosaastotoiminta,
Kanttori-urkuriitto
hallinto, kanttorien
ammatilliset asiat,
palvelussuhdeneuvonta

Heli Meinola
Puh. (09) 4270 1515
heli.meinola@akiliitot.fi

Cruxin toimitussihteeri,
jäsenyysasiat,
opintomatkat

LAKIMIES

Maarit Laurikainen,
OTM, KTM
Puh. (09) 4270 1502
GSM 050 518 4038
maarit.laurikainen@akiliitot.fi

Palvelussuhdeneuvonta,
luottamusmiestoiminnan
koordinointi, koulutus-
tehtävät

JOHDON ASSISTENTTI
Tuula Anttonen
HSO-sihteeri
Puh. (09) 4270 1513
tuula.anttonen@akiliitot.fi

AKI-hallinnon ja johdon
assistentti, Pappisliiton
hallintoelinten
pöytäkirjanpitäjä, matka-
ja kokousjärjestelyt,
Internet-kotisivut

PROJEKTISIHTTEERI
Laura Leipakka
TM
Puh. 09 4270 1517
GSM 044 784 7327
laura.leipakka@akiliitot.fi

Pappisliiton ja Kanttori-
urkuriitto projektit

Member+

Member+ on A-lomien uusi jäsenetupalvelu. Rekisteröidy ja hyödynnä palvelut www.memberplus.fi.

Tuetut lomamat

Yhteistä aikaa perheille, hyvinvoinnin tukea työttömille ja hyvää oloa senioreille.

A-lomat

- helposti irti arjesta.

Hostellit

Hostellijärjestön jäsenet akavalaisien käytettävissä. Edullista ja yhteisöllistä hostellimajoitusta jäsenhintaan. www.hostellit.fi.

Mökit ja lomaosakkeet

A-lomat vuokraa mökkejä akavalaisille parhailta paikoilta. Katso mökkien varauskalenterista löytyykö sinulle sopiva mökki.

Kodinvaihto - Intervac

Kodinvaihdossa vaihdetaan kotia tai loma-asuntoa. Kauttamme voi hakeutua kansainvälisten kodinvaihtolomailijoiden jäseneksi.

A-lomat ry
Lintulahdenkatu 10, 00500 Helsinki
p. 09 4270 1040
info@a-lomat.fi
www.a-lomat.fi
www.intervac-homeexchange.com